

परिशिष्ट (Annexure)
महत्वाचे आदेश, परिपत्रक व सूचना

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
१	मतदान नोंदणी अधिकारी यांनी अद्ययावत मतदार यादी पुरविणेबाबत मुख्य निवडणूक अधिकारी यांनी दिलेल्या सूचना दिनांक ८ डिसेंबर, २००४ व आयोगाचे पत्र दिनांक २३ डिसेंबर, २००४	१ ते ४
२	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार यादीतील दुबार नावाबाबत करावयाची कार्यवाहीचे आदेश दि. २४/४/२००७	५ ते ६
३	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीसाठी आचारसंहितेबाबत एकत्रित आदेश दिनांक २४/१२/२००७	७ ते ३४
४	एका प्रभागात एकापेक्षा अधिक वर्गवारीतून/ एकापेक्षा अधिक पदाकरीता निवडणूक न लढविणेबाबतचे आदेश दि. १३ नोव्हेंबर, २००७	३५ ते ४०
५	ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये राखीव जागांवर निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांना नामनिर्देशनपत्रासोबत जातप्रमाणपत्र व वैधता प्रमाणपत्र बंधनकारक करणेबाबतचे दिनांक १० ऑगस्ट, २००९ चे पत्र.	४१ ते ४४
६	नामनिर्देशनपत्राचा सुधारीत नमुना आदेश दिनांक २१/१०/२००९	४५ ते ५१
७	आयोगाचे चिन्ह वाटपाबाबतचे आदेश (दिनांक २१/८/२००७ व १३ नोव्हेंबर, २००७).	५३ ते ५६
८	गुन्हेगारी पार्श्वभूमी नसल्याचे घोषणापत्र तसेच मालमत्ता व दायित्व यांचे विवरणपत्र व घोषणापत्र (दिनांक १५/३/२००४ ची अधिसूचना)	५८ ते ६५
९	अपत्यांच्या संख्येबाबतचे घोषणापत्र (दिनांक ३१/३/२००९ चे परिपत्रक)	६७ ते ७२
१०	बिनविरोध निकालाबाबत आयोगाची परवानगी आवश्यकतेबाबतचे आदेश दिनांक २३ डिसेंबर, २००४	७३
११	खर्चाची नोंदवही ठेवण्याचा नमुना आयोगाचे आदेश दिनांक ७/२/१९९५	७५ ते ८१
१२	मतपत्रिकेचा सुधारीत नमुना. (आयोगाचे आदेश दिनांक १८/२/२००६)	८३ ते ८९
१३	मतदाराची ओळख पटविण्याकरीता पुरेशी कागदपत्रे (आयोगाचे आदेश दिनांक १९/१२/२००९ व दिनांक २९/३/२०१०)	९१ ते ९३
१४	मतदान यंत्र वापराबाबतचे आदेश दिनांक २८/३/२००७	९५ ते १११

१५	राज्य निवडणूक आयोगाच्या मतदान यंत्रावरील मतमोजणीबाबतचे आदेश दिनांक. १/८/२००७	११३ ते ११४
१६	पोस्टल बॅलट ऑर्डर दिनांक २६/४/२००१, दिनांक १६ जानेवारी, २००२ चे पत्र	११५ ते १२७
१७	निवडणुकीच्या दिवशी मतदान केंद्र व आजूबाजूच्या परिसरात उमेदवारांचा प्रवेश व निवडणूक काळात उमेदवाराने प्रचार कार्यालये उघडावयाबाबतचे आदेश दिनांक ९/५/२००७	१२९ ते १३०
१८	निवडणुकीशी संबंधित अधिकारी / कर्मचारी यांचेवर दबाव न आणणेबाबत दिनांक १०/४/२००७	१३१
१९	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीचेवेळी प्रचार फेरी व मिरवणुकीमध्ये करावयाचा वाहनांचा वापर दिनांक ११/१०/२००६	१३३
२०	अपंग मतदारांसाठी तळमजल्यावर मतदान केंद्र ठेवणेबाबत आदेश दिनांक २४/१२/२००५	१३५
२१	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये काम करणाऱ्या अधिकारी / कर्मचारी यांचेविरुद्ध शिस्तभंगाची कार्यवाही दिनांक २ ऑगस्ट, २००६	१३७ ते १३९
२२	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्यावेळी कर्मचारी / अधिकारी यांचा मृत्यू अथवा दुखापत झाल्यास सानुग्रह अनुदान देण्याबाबत दिनांक १२/२/२००७	१४१ ते १४३
२३	निवडणूक विषयक गुन्हे दिनांक १४/३/२००७	१४५ ते १४६
२४	स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत उमेदवाराने द्यावयाच्या शपथपत्रात अथवा घोषणापत्रात चुकीची माहिती दिल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत दिनांक १७/५/२००७	१४७
२५	इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र, काढता येणारी मेमरी, पॉवर पॅक बॅटरी इ. साहित्याची जडवस्तु संग्रह नोंदणी ठेवण्याबाबत दिनांक ५ जुलै, २००७	१४९
२६	निवडणुकीचा निकाल लागल्यानंतर इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राची काढता येणारी मेमरी काढून सील करून शासकिय कोषागारात ठेवण्याबाबत व कोषागारातून काढून घेण्याबाबत दिनांक ८/१०/२००७	१५१ ते १५२
२७	जिल्हाधिकारी / तहसिलदार यांना राज्य निवडणूक आयोगाचे अधिकार प्रदान केल्याबाबतचे आदेश दिनांक २७/१/१९९५.	१५३ ते १५५

परिशिष्ट-I
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,

मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक- १३ जून, २००७

आदेश

क्रमांक- रानिआ/ग्रापनि २००७/ प्र.क्र. १० /का.८ - ज्याअर्थी भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के मधील तरतुदीनुसार राज्यातील पंचायतींच्या निवडणुकांचे पर्यवेक्षण, संचालन व नियंत्रण यांची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे, आणि

ज्याअर्थी, मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ मध्ये कलम १०-१अ हे नवे कलम दाखल झाले आहे व त्या कलमातील तरतुदीनुसार राखीव जागेवर निवडणूक लढवू इच्छिणाऱ्या उमेदवाराने नामनिर्देशनपत्रासोबत सक्षम अधिकाऱ्याने दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र व जात प्रमाणपत्र पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्याची तरतूद केली आहे. आणि ज्याअर्थी, ज्या उमेदवारांकडे जात पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र नसेल अशा उमेदवारांनी नामनिर्देशनपत्रासोबत जात पडताळणी समितीकडे, जातीचे प्रमाणपत्र तपासणीसाठी दिल्याची पावती / पुरावा सोबत जोडण्याबाबत व जात प्रमाणपत्राचे वैधता प्रमाणपत्र निवडून आल्याच्या दिनांकापासून ४ महिन्यांच्या कालावधीत सादर करण्याबाबत हमीपत्र देण्याची तरतूद केली आहे आणि

ज्याअर्थी, उपरोक्त तरतुदीच्या अनुषंगाने नामनिर्देशनपत्राचा नमुना विहित करणे आवश्यक झाले आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के अन्वये तसेच मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ मधील कलम १० अ (४) अन्वये यासंदर्भात प्राप्त झालेल्या सर्व अधिकारांचा वापर करून राज्य निवडणूक आयोगाने यासंदर्भात यापूर्वी काढलेल्या आदेशांचे अंशतः अधिक्रमण करून राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र, ग्रामपंचायत निवडणुकांकरीता नामनिर्देशनपत्राचा नमुना परिशिष्ट-१ मध्ये व उमेदवाराने निवडून आल्याच्या दिनांकापासून ४ महिन्यांच्या कालावधीत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्याच्या हमीबाबतच्या, हमीपत्राचा नमुना परिशिष्ट-२ मध्ये विहित केल्यानुसार राहिल असे आदेश देत आहे.

स्वाक्षरीत /-

नन्द लाल

राज्य निवडणूक आयुक्त, महाराष्ट्र

परिशिष्ट-१
नमुना “अ”
(नियम ८ पहा)
नामनिर्देशन पत्र

ग्रामपंचायतीचे नांव:-----तालुका:-----जिल्हा:-----
सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक सन-----
उमेदवारास ज्या प्रभागासाठी नामनिर्देशित करण्यात आले असेल त्या प्रभागाचे नांव -----
आरक्षणाची वर्गवारी -----
उमेदवाराचे संपूर्ण नांव-----
स्त्री किंवा पुरुष-----
वय-----
पत्ता-----
निवडणूक लढवित असलेले आरक्षणाची वर्गवारी -----
योग्य त्या रकान्यात () अशी खूण करावी.

अनुसूचित जाती	अनुसूचित जाती स्त्री	अनुसूचित जमाती	अनुसूचित जमाती स्त्री
नागरीकांचा मागास प्रवर्ग	नागरिकांचा मागास प्रवर्ग स्त्री	सर्वसाधारण	सर्वसाधारण स्त्री राखीव

उमेदवार ज्या अनुसूचित जातीचा / अनुसूचित जमातीचा / नागरीकांच्या मागासप्रवर्गाचा असेल त्या अनुसूचित जातीचे / अनुसूचित जमातीचे / नागरीकांच्या मागासप्रवर्गाचे नाव -----
ज्या प्रभागाच्या मतदार यादीत उमेदवाराचे नाव आहे व उमेदवारास ज्या प्रभागात मतदान करण्याचा हक्क आहे त्या प्रभागाचे नाव----- मतदार यादीतील त्याचा अनुक्रमांक -----
मी याद्वारे असे घोषित करतो की, निवडून आल्यास सदस्य म्हणून काम करण्यास मी तयार आहे.

दिनांक: _____

(उमेदवाराची सही किंवा अंगठ्याचा ठसा)

भाग - २

उमेदवाराने करावयाचे घोषणापत्र क्रमांक एक

ग्रामपंचायतीचे नाव -----प्रभाग क्र. ----- निवडणूक -----

मी, श्री / श्रीमती ----- याद्वारे असे घोषित करतो की,
माझी या नामनिर्देशनास संमती असून, -

- (अ) माझ्या वयाची -----वर्षे पूर्ण झालेली आहेत.
- (ब) ग्रामपंचायत सदस्य म्हणून निवडून येण्यासाठी मी अपात्र नाही.
- (क) मी या ग्रामपंचायतीचा ठेकेदार नाही.
- (ड) मी ग्रामपंचायतीच्या नियमानुसार देय असलेली कोणत्याही रक्कमेची थकबाकी शिल्लक ठेवलेली नाही.

दिनांक : (उमेदवाराची सही किंवा अंगठ्याचा ठसा)

उमेदवाराने करावयाचे घोषणापत्र क्रमांक दोन

(अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती किंवा नागरिकांच्या मागासप्रवर्गातील उमेदवाराने स्वतः करावयाचे प्रतिज्ञापत्र)

मी, याद्वारे असे घोषित करतो की, मी, महाराष्ट्र राज्याच्या संबंधात -----

या *अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती / नागरिकांचा मागासप्रवर्गामधील व्यक्ती आहे.

दिनांक : (उमेदवाराची सही किंवा अंगठ्याचा ठसा)

(*लागू नसेल ते खोडावे.)

टिपा:- (१) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती किंवा यथास्थिती नागरीकांचा मागासवर्ग यांच्याकरीता राखीव असलेल्या जागेसाठी निवडणूक लढविणाऱ्या व्यक्तीने नामनिर्देशनपत्रासोबत महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्यांच्या पडताळणीचे विनियमन), अधिनियम २००० च्या तरतुदींना अनुसरून सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र व पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र यांची सत्यप्रत जोडावी. तसेच

(२) नामनिर्देशनपत्राच्या छाननीच्यावेळी पडताळणीसाठी मूळ जाती प्रमाणपत्र व जात पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र सादर करावे.

(३) राखीव जागेवर निवडणूक लढवू इच्छिणाऱ्या ज्या उमेदवारांजवळ जात पडताळणी समितीने दिलेले प्रमाणपत्र नसेल अशा उमेदवारांनी नामनिर्देशनपत्रासोबत जातपडताळणी समितीकडे जातीचे प्रमाणपत्र तपासणीसाठी सादर केलेल्या अर्जाची सत्यप्रत किंवा पडताळणी समितीकडे तसा अर्ज केल्याबाबतचा पुरावा व जातप्रमाणपत्राचे वैधता प्रमाणपत्र निवडून आल्याच्या दिनांकापासून ४ महिन्यांच्या कालावधीत सादर करण्याबाबतचे हमीपत्र सोबत जोडणे आवश्यक आहे.

भाग - ३
सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक सन-----

ग्रामपंचायतीचे नांव:-----प्रभाग क्रमांक ----- तालुका:-----जिल्हा:-----
सार्वत्रिक / पोटनिवडणूक सन ----- आरक्षणाची वर्गवारी -----
उमेदवाराचे नाव -----
नामनिर्देशनपत्र अनुक्रमांक -----
हे नामनिर्देशनपत्र, *उमेदवाराने / उमेदवाराच्या लेखी प्राधिकृत प्रतिनिधी श्री / श्रीमती -----
-----यांनी आज दिनांक-----रोजी -----वाजता
माझ्याकडे माझ्या कार्यालयात समक्ष सुपूर्द केले.

दिनांक वेळ ठिकाण निवडणूक निर्णय अधिका-याची सही व शिक्का

=====

भाग - ४

नामनिर्देशनपत्र छाननीच्या वेळी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांने दिलेला निर्णय
मी, श्री. / श्रीमती ----- मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम १९५९
च्या नियम ११ व १२ नुसार हे नामनिर्देशनपत्र तपासले असून, पुढीलप्रमाणे निर्णय देत आहे :-

दिनांक : (निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची सही)

=====X=====

भाग - ५

(नामनिर्देशनपत्र मिळाल्याची पावती व छाननीची नोटीस)
(नामनिर्देशनपत्र सादर करणाऱ्या व्यक्तीकडे द्यावयाची)

सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक सन-----

ग्रामपंचायतीचे नाव:-----प्रभाग क्रमांक ----- तालुका:-----जिल्हा:-----
सार्वत्रिक / पोटनिवडणूक सन ----- आरक्षणाची वर्गवारी -----
उमेदवाराचे नाव -----
नामनिर्देशनपत्र अनुक्रमांक -----
हे नामनिर्देशनपत्र उमेदवाराने / उमेदवाराच्या लेखी प्राधिकृत प्रतिनिधी श्री. / श्रीमती -----
-----यांनी आज दिनांक-----रोजी -----वाजता माझ्याकडे माझ्या
कार्यालयात समक्ष सुपूर्द केले.
सर्व नामनिर्देशनपत्रांची छाननी -----(दिनांक) रोजी -----(वेळ) वाजता-----
------(ठिकाण) येथे करण्यात येईल.

दिनांक : (निवडणूक निर्णय अधिका-यांची सही)

परिशिष्ट-२
हमीपत्र

मी, श्री./श्रीमती ----- (स्वतःचे
नाव) श्री.-----वडीलांचे / पतीचे नाव यांचा / यांची
मुलगा / मुलगी / पत्नी, वय-----वर्षे, राहणार -----(पत्ता)
खालीलप्रमाणे हमीपत्र करतो / करते की,

१. मी,-----ग्रामपंचायत निवडणुकीसाठी
प्रभाग क्र.-----मधून ----- या राखीव जागेकरीता नामनिर्देशनपत्र
सादर करीत आहे.
२. माझ्याजवळ जात पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र नसल्यामुळे मी
जातपडताळणी समितीकडे जातीचे प्रमाणपत्र तपासणीसाठी सादर केलेल्या अर्जाची
सत्यप्रत/पडताळणी समितीकडे तसा अर्ज केल्याबाबतचा पुरावा नामनिर्देशनपत्रासोबत
जोडला असून जात प्रमाणपत्राचे वैधता प्रमाणपत्र निवडून आल्याच्या दिनांकापासून
चार महिन्यांच्या कालावधीत सादर करण्याबाबतची हमी या हमीपत्राद्वारे देत आहे.
३. निवडून आल्याच्या दिनांकापासून चार महिन्यांच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर
करण्यास कसूर केल्यास माझी निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द होईल, आणि मी
ग्रामपंचायत सदस्य राहण्यास निरर्ह/अपात्र ठरेन, याची मला जाणीव आहे.

स्थळ :

दिनांक :

उमेदवाराची सही किंवा अंगठ्याचा ठसा
माझेसमक्ष

निवडणूक निर्णय अधिकारी /सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ / ग्रापनि / २००७ / प्र.क्र. २० / का.८

नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,

मंत्रालयासमोर, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक २१/८/२००७

आदेश

ज्याअर्थी; मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ व त्या अंतर्गत मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम १९५९ च्या तरतुदीनुसार ग्रामपंचायतीच्या प्रत्येक प्रभागातून कमीत कमी २ व जास्तीत जास्त ३ सदस्य निवडून दिले जातील अशी तरतूद आहे. तसेच मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम १९५९ च्या नियम ८ च्या पोटनियम ३ च्या तरतुदीनुसार ज्यावेळी २ किंवा अधिक प्रभागात एकाचवेळी निवडणूक घेण्यात येईल तेव्हा एखाद्या व्यक्तिस अशा सर्व प्रभागातील किंवा अशा प्रभागांपैकी कोणत्याही प्रभागातील निवडणुकीसाठी उभे राहण्याचा अधिकार असेल अशी तरतूद आहे.. तसेच निवडणूक नियम १६ च्या तरतुदीनुसार लढवावयाच्या प्रत्येक निवडणुकीच्याबाबतीत राज्य निवडणूक आयोगाने अधिसूचित केलेल्या चिन्हांपैकी कोणतेही एक चिन्ह निवडणूक अधिकारी प्रत्येक उमेदवारास नेमून देईल अशी तरतूद आहे.

आणि ज्याअर्थी ; ग्रामपंचायत अधिनियम तसेच निवडणूक नियम यामध्ये एकच व्यक्ती एकाच प्रभागातून आरक्षणाच्या वेगवेगळ्या वर्गवारीतून निवडणूक लढवू शकेल किंवा नाही याबाबत कोणतीही स्पष्ट तरतूद नाही. त्याचप्रमाणे एकाच प्रभागात एकच निवडणूक चिन्ह एकापेक्षा अधिक उमेदवारांना वाटप करण्याबाबत किंवा न करण्याबाबत कोणतीही तरतूद नाही.

आणि ज्याअर्थी ; भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के च्या व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ च्या कलम १०अ अन्वये पंचायतीच्या निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण हे राज्य निवडणूक आयोगाकडे सोपविण्यात आले आहे. त्याचप्रमाणे मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियमाच्या कलम १०अ पोटकलम ४ अन्वये अधिनियम व नियम यामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी आयोगाला न्याय्य व मुक्त निवडणूक होण्याच्यादृष्टीने या अधिनियमाच्या तरतुदीशी विसंगत नसतील असे विशेष किंवा सर्वसाधारण आदेश काढता येतील अशी तरतूद आहे.

आणि ज्याअर्थी ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये एकाच व्यक्तीस एकाच प्रभागातून एकापेक्षा अधिक वर्गवारीतून निवडणूक लढविणे शक्य झाल्यास मतदारांना अशा निवडणुकीत मतदान करतांना संभ्रम निर्माण होऊ शकतो अशी राज्य निवडणूक आयोगाची खात्री झाली आहे. त्याचप्रमाणे एकाच प्रभागात एकापेक्षा अधिक उमेदवारांना एकच निवडणूक चिन्ह वाटप केल्यास मतदारांना निवडणुकीत मतदान करतांना संभ्रम निर्माण होऊ शकतो अशी राज्य निवडणूक आयोगाची खात्री झाली आहे. आणि ग्रामपंचायत निवडणुका स्वच्छ, निर्भय, निपक्षपाती व मुक्त वातावरणात पार पडण्याच्या दृष्टीने राज्य निवडणूक आयोगास संविधानिक व अधिनियमाच्या तरतूदीनुसार प्राप्त अधिकाराचा वापर करुन एकाच व्यक्तीस एकाच प्रभागातून एकापेक्षा अधिक वर्गवारीतून निवडणूक लढविता येणार नाही तसेच एका प्रभागात एकापेक्षा अधिक उमेदवारांना एकच निवडणूक चिन्ह वाटप करण्यात येणार नाही असे आदेश देणे आवश्यक आहे अशी राज्य निवडणूक आयोगाची खात्री झाली आहे.

त्याअर्थी; मी राज्य निवडणूक आयुक्त, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ च्या कलम १०अ च्या तरतूदीनुसार पुढीलप्रमाणे आदेश देत आहे.

१) “ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये गावातील २ किंवा अधिक प्रभागांसाठी एकाचवेळी निवडणूक घेण्यात येईल तेव्हा कोणत्याही व्यक्तीस एकाच प्रभागात एकापेक्षा अधिक वर्गवारीतून (Category) तसेच एकापेक्षा अधिक पदांकरीता निवडणूक लढविता येणार नाही. ”

२) “कोणत्याही प्रभागात कोणतेही एक निवडणूक चिन्ह एकापेक्षा अधिक उमेदवारांना वाटप करण्यात येणार नाही. ”

स्वाक्षरीत /-

(नन्द लाल)

राज्य निवडणूक आयुक्त, महाराष्ट्र

=====

परिशिष्ट-III
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,

मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक १५ मार्च, २००४

आदेश

क्रमांक-इसईसी/जीईएन/२००२/प्र.क्र.८५/कार्या-०५ .- ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३-के प २४३-झेडए अन्वये राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

२. आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक एसईसी/जीईएन/२००२/सीआर-३९/डी-१०, दिनांक ३ जुलै, २००२ अन्वये प्रतिज्ञापत्र (महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समिती निवडणुकांकरिता) आणि घोषणापत्र (ग्रामपंचायती निवडणुकांकरिता) विहित करण्यात आले आहे.

३. आणि ज्याअर्थी, मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निकालामध्ये लोकसभा व विधानसभा निवडणुकांसंदर्भात दाखल करावयाच्या प्रतिज्ञापत्रासंदर्भात काही सूचना व निरीक्षण विचार प्रकट केले आहेत, त्या दृष्टीकोनातून यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाने दिनांक ३ जुलै, २००२ रोजी दिलेले आदेश सुधारीत करणे आवश्यक आहे.

४. त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३-के व २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १८ ए (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई ५९) च्या कलम १४ (४), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (१९५० चा मध्य प्रांत व व-हाड २) च्या कलम ९-बी (४), महाराष्ट्र नगरपालिका, नगरपंचायत आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम १०-ए (४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, १९६२ (सन १९६२ चा महा.५) च्या कलम ९-ए (४), मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ (सन १९५९ चा मुंबई ३) च्या कलम १०-ए (४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ करणा-या इतर सर्व अधिकाराचा वापर करून राज्य निवडणूक आयोगाने यासंदर्भात यापूर्वी दिलेल्या आदेशांचे अधिक्रमण करून खालीप्रमाणे सुधारीत आदेश देत आहे :-

- (१) प्रत्येक उमेदवार जिल्हा परिषदा किंवा पंचायत समित्या किंवा महानगरपालिका किंवा नगरपरिषदा किंवा नगरपंचायती यांच्या सार्वत्रिक अथवा पोट-निवडणुकीकरिता नामनिर्देशनपत्र दाखल करताना शपथपत्रात विनिर्दिष्ट केलेली संपूर्ण माहिती सादर करेल; या आदेशासोबतच्या जोडपत्र-एक मध्ये विहित नमुन्यातील शपथपत्राचे प्रपत्र जोडले आहे. परंतु, ग्रामिण भागात शपथपत्र दाखल करण्याकरिता येणाऱ्या अडचणी विचारात घेता मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ नुसार ग्रामपंचायत निवडणुकांकरिता निवडणूक लढविणारा उमेदवार शपथपत्राऐवजी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यासमोर घोषणापत्र दाखल करेल. या आदेशासोबत जोडपत्र-दोन मध्ये विहित नमुन्यातील प्रपत्र जोडले आहे.

- (२) प्रत्येक उमेदवाराने उपरोक्त शपथपत्र प्रथमवर्ग दंडाधिकारी, लेख प्रमाणक (नोटरी पब्लिक), उच्च न्यायालयाने नेमलेले ओथ कमिशनर अथवा शपथपत्र देण्यासाठी सक्षम असलेला अधिकारी (यामध्ये जिल्हा दंडाधिकारी / उपविभागीय दंडाधिकारी/ तालुका दंडाधिकारी यांचा समावेश होतो) यांच्यासमोर करण्यात यावे.
- (३) उमेदवाराने शपथपत्र अथवा घोषणापत्र सादर न करणे हे या आदेशाचे उल्लघन असल्याचे मानण्यात येईल आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी संबंधित उमेदवाराचे नामनिर्देशनपत्र छाननीच्यावेळी शपथपत्र/घोषणापत्र सादर न केल्यामुळे नाकारू शकेल.
- (४) अशाप्रकारे उमेदवाराने सादर केलेल्या यथास्थिती शपथपत्र अथवा घोषणापत्रातील माहितीचा संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी यथास्थिती शपथपत्र अथवा घोषणापत्राची प्रत त्यांच्या कार्यालयातील सूचना फलकावर चिटकवून त्याचा प्रसार करेल आणि निवडणूक निर्णय अधिकार्यांने निश्चित केल्यानुसार प्रति काढण्याकरिता येणारे शुल्क आकारून त्याच्या प्रती प्रचाराचा कालावधी संपेपर्यंत पुढे नमूद केलेल्यांना उपलब्ध करून देण्यात येतील:-
- (एक) संबंधित निवडणूक लढविणारा कोणताही उमेदवार;
- (दोन) कोणताही मुद्रण/इलेक्ट्रॉनिक प्रसार माध्यमाचा प्रतिनिधी;
- (तीन) कोणताही लोक प्रतिनिधी.
- (५) कोणत्याही प्रतिस्पर्धी उमेदवाराने स्वतः केलेल्या शपथपत्राद्वारे किंवा घोषणापत्राद्वारे परस्पर विरोधी माहिती सादर केली असली तरी; ती माहिती संबंधित उमेदवाराच्या शपथपत्र किंवा घोषणापत्रासोबत वर नमूद केल्यानुसारच प्रसारीत करण्यात येईल.
- (६) निवडणूक निर्णय अधिकारी शपथपत्रात/घोषणापत्रात दिलेल्या माहितीची सारांशाने छाननी करून अथवा अन्य प्रकारे त्याची सत्यता पडताळून पाहणार नाही आणि त्याच्या/तिच्या मते माहिती चुकीची आढळली याच्याआधारे नामनिर्देशनपत्र नाकारणार नाही.
५. नामनिर्देशनपत्रासोबत सर्व उमेदवारांना आयोगाने याद्वारे विहित केलेल्या यथास्थिती शपथपत्र अथवा घोषणापत्राच्या प्रती देण्यात येतील याची सर्व निवडणूक निर्णय अधिकारी खात्री करतील.
६. हे आदेश दिनांक १ एप्रिल, २००४ पासून अंमलात येतील आणि राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र यांच्या निदेशानुसार घेण्यात येणाऱ्या निवडणूकांना लागू रहातील.

य.ल.राजवाडे
राज्य निवडणूक आयुक्त
महाराष्ट्र

परिशिष्ट एक

निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांपुढे नामनिर्देशनपत्रांसोबत उमेदवाराने द्यावयाचे शपथपत्र

.....महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगरपंचायत / जिल्हा परिषद / पंचायत समिती
निवडणूक / पोट-निवडणूक, जिल्हा.....प्रभाग क्रमांक व जागा क्रमांक/मतदार गट क्रमांक /मतदार गण
क्रमांक.....नाव असल्यास.....

मी, श्री./श्रीमती.....श्री.....यांचा
मुलगा/यांची मुलगी/पत्नी, वय-वर्षे..... राहणार.....वरील
निवडणुकीचा/निवडणुकीची उमेदवार, खालीलप्रमाणे प्रतिज्ञेवर सांगतो/सांगते (लागू नसलेले खोडावे.) :-

१. (अ) मला, दोषसिध्दीनंतर दोन किंवा दोन वर्षांपेक्षा जास्त कालावधीकरिता कैद झालेल्या
खालील अपराधांप्रकरणी दोषी ठरविलेले असून, याचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

(एक) दोषी ठरविण्यात आलेल्या अपराधाच्या कायद्याचे कलम आणि गुन्ह्यांचा तपशील :

(दोन) ज्या न्यायालयाने दोषी ठरविले आहे, त्या न्यायालयाचे नाव :

(तीन) दावा क्रमांक

(चार) दोषसिध्दीचा दिनांक

(ब) मी एक किंवा एक वर्षांपेक्षा जास्त कालावधीकरिता कैद झालेल्या खालील
अपराधांबाबत (ज्याच्या दोषसिध्दी आणि शिक्षेमुळे मला निवडणूक लढविण्याकरिता अपात्र ठरविता येईल ते सोडून
इतर अपराध) दोषी असून, याचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

(एक) कायद्याचे कलम आणि आरोप ठेवण्यात आलेल्या गुन्ह्याचा तपशील:

(दोन) ज्या न्यायालयाने दोषी ठरविले आहे, त्या न्यायालयाचे नाव:

(तीन) दावा क्रमांक

(चार) दोषसिध्दीचा दिनांक

(पाच) वरील दोषसिध्दीच्या विरोधात केलेल्या अपील (ले)/ पुनरिक्षण (णे) इत्यादीबाबतचा
तपशील.-

२. यासोबत मी माझी पत्नी/माझे पती व अवलंबित* यांच्या मालमत्तेचा (स्थावर, जंगम, बँकेतील
जमा रक्कम इत्यादी) तपशील खाली देत आहे :-

(अ) जंगम मालमत्तेचा तपशील

(संयुक्त नावावर असलेल्या मालमत्तेत संयुक्त मालकीचे प्रमाण नमूद करणे आवश्यक आहे.)

अनुक्रमांक मालमत्तेचा तपशील	स्वतः नाव	पती/पत्नीचे नाव	अवलंबित-१ चे नाव	अवलंबित-२ चे नाव	अवलंबित-३ चे नाव
१	२	३	४	५	६

(एक) रक्कम

(दोन) बँक वित्तीय संस्था व बँकेव्यतिरिक्त वित्तीय
कंपन्यांमधील ठेवी

(तीन) कंपन्यांमधील बंधपत्रे, कर्जरोखे व भाग

(चार) इतर वित्तीय दस्तऐवज, राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रे,
पोस्टाच्या बचती, एलआयसी पॉलिसी इत्यादी

(पाच) मोटार वाहने (बनावटीचा तपशील इत्यादी)

(सहा) जडवाहीर (वजन व मूल्य यांचा तपशील द्यावा.)

(सात) दाव्यांचे/व्याजांचे मूल्य यासारखी इतर मालमत्ता

टिप.-बंधपत्रे/कर्जरोखे/भाग यांचे मूल्य सूचीतील कंपन्यांच्या बाबतीत शेअर बाजारामधील सध्याच्या बाजारभाव
मूल्यानुसार व सूचीबाह्य कंपन्यांच्या बाबतीत पुस्तकी मूल्यानुसार देण्यात यावे.

* अवलंबित म्हणजे उमेदवाराच्या मिळकतीवर सारतः अवलंबून असलेली व्यक्ती.

(ब) स्थावर मालमत्तेचा तपशील

(टिप.- संयुक्त मालकीच्या संपत्तीमध्ये संयुक्त मालकीचे प्रमाणपत्र नमूद करणे आवश्यक आहे.)

अ.क्र. (१)	तपशील (२)	स्वतः (३)	पती/पत्नीचे नाव (वे) (४)	अवलंबित- १चे नाव (५)	अवलंबित-२चे नाव (६)	अवलंबित-३चे नाव (७)
(एक)	कृषि जमीन -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(दोन)	अकृषिक जमीन -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(तीन)	इमारती (व्यापारी आणि निवासी) -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(चार)	घरे/सदनिका इ. -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(पाच)	इतर (संपत्तीमधील हक्क यासारखे)					

३. मी देय असलेल्या सार्व जनिक वित्तीय संस्था यांच्याकडील व शासकीय/निमशासकीय संस्थाकडील दायित्वे /थकीत रकमा यांचा तपशील देत आहे :-

(टिप.- प्रत्येक बाबीचा तपशील स्वतंत्रपणे द्यावा.)

अनुक्रमांक (१)	तपशील (२)	बँक/वित्तीय संस्था/ शासकीय/निमशासकीय संस्था इत्यादी यांचे नाव व पत्ते (३)	दिनांक रोजी देय असलेली रक्कम (४)
(अ) (एक)	बँकाकडून कर्जे		
(दोन)	वित्तीय संस्थांकडून कर्जे		
(तीन)	शासकीय/निमशासकीय देणी (आयकर व संपत्तीकर याव्यतिरिक्त) (सार्वजनिक संस्थेत एखादे पद धारण करत		

	असल्यास अथवा केले असल्यास त्यांच्याकडील रकमांच्या प्रकरणी ना देय प्रमाणपत्र सादर करावे)		
(ब) (एक)	अधिभारासह आयकर (जेव्हापासून आयकर रिटर्न अर्ज भरला तेव्हापासूनचे निर्धारण वर्ष नमूद करावे. तसेच पॅन क्रमांक द्यावा.)		
(दोन)	संपत्तीकर (जेव्हापासून संपत्तीकर रिटर्न अर्ज भरला तेव्हापासूनचे निर्धारण वर्ष नमूद करावे.)		
(तीन)	विक्रीकर (फक्त संपत्ती व्यवसायाच्या प्रकरणी)		
(चार)	मालमत्ता कर		

४. माझी शैक्षणिक अर्हता खालीलप्रमाणे आहे:-
(शालेय व विश्वविद्यालयीन शिक्षणाचा तपशील द्यावा.)
(शाळा / विद्यापीठांचे नाव व पाठयक्रम पूर्ण केलेले वर्षही नमूद करावे.)

पडताळणी

मी वर नमूद केलेला अभिसाक्षी, तपासणी करून घोषित करतो की, या शपथपत्रातील मजकूर माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य व अचूक आहे. यातला कोणताही भाग खोटा नसून, त्यापासून कोणतीही महत्वाची वस्तुस्थिती लपविण्यात आलेली नाही.

.....येथे दिनांक.....माहे.....२०० रोजी
तपासले.

स्थळ:
दिनांक :

अभिसाक्षी
माझ्यापुढे तपासले.

(तपासणी प्राधिकाऱ्याची स्वाक्षरी व पदनाम शिक्का)

परिशिष्ट दोन

निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांपुढे नामनिर्देशन पत्रांसोबत उमेदवाराने द्यावयाचे घोषणापत्र
(केवळ ग्रामपंचायत निवडणुकांबाबत)

.....ग्रामपंचायत निवडणूक / पोट-निवडणूक,
तालुका.....जिल्हा.....प्रभाग क्रमांक
.....नाव असल्यास.....

मी, श्री./श्रीमती.....श्री.....यांचा
मुलगा/यांची मुलगी/पत्नी, वय-वर्षे..... राहणार.....वरील
निवडणुकीचा/निवडणुकीची उमेदवार, खालीलप्रमाणे प्रतिज्ञेवर सांगतो/सांगते (लागू नसलेले खोडावे.) :-

१. (अ) मला, दोषसिध्दीनंतर दोन किंवा दोन वर्षांपेक्षा जास्त कालावधीकरिता कैद झालेल्या
खालील अपराधांप्रकरणी दोषी ठरविलेले असून, याचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

- (एक) दोषी ठरविण्यात आलेल्या अपराधाच्या कायद्याचे कलम आणि गुन्ह्यांचा तपशील :
- (दोन) ज्या न्यायालयाने दोषी ठरविले आहे, त्या न्यायालयाचे नाव :
- (तीन) दावा क्रमांक
- (चार) दोषसिध्दीचा दिनांक

(ब) मी एक किंवा एक वर्षांपेक्षा जास्त कालावधीकरिता कैद झालेल्या खालील
अपराधांबाबत (ज्याच्या दोषसिध्दी आणि शिक्षेमुळे मला निवडणूक लढविण्याकरिता अपात्र ठरविता येईल ते सोडून
इतर अपराध) दोषी असून, याचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

- (एक) कायद्याचे कलम आणि आरोप ठेवण्यात आलेल्या गुन्ह्याचा तपशील:
- (दोन) ज्या न्यायालयाने दोषी ठरविले आहे, त्या न्यायालयाचे नाव:
- (तीन) दावा क्रमांक
- (चार) दोषसिध्दीचा दिनांक
- (पाच) वरील दोषसिध्दीच्या विरोधात केलेल्या अपील (ले)/पुनरिक्षण (णे) इत्यादीबाबतचा

तपशील.-

२. यासोबत मी माझी पत्नी/माझे पती व अवलंबित* यांच्या मालमत्तेचा (स्थावर, जंगम, बँकेतील
जमा

रक्कम इत्यादी) तपशील खाली देत आहे :-

(अ) जंगम मालमत्तेचा तपशील

(संयुक्त नावावर असलेल्या मालमत्तेत संयुक्त मालकीचे प्रमाण नमूद करणे आवश्यक आहे.)

अनुक्रमांक	वर्णन	स्वतः	पती/पत्नीचे	अवलंबित-१ चे	अवलंबित-२ चे	अवलंबित-३चे
(१)	(२)	(३)	नाव	नाव	नाव	(७)
			(४)	(५)	(६)	

- (एक) रक्कम
- (दोन) बँक वित्तीय संस्था व बँकेव्यतिरिक्त वित्तीय
कंपन्यांमधील ठेवी
- (तीन) कंपन्यांमधील बंधपत्रे, कर्जरोखे व भाग
- (चार) इतर वित्तीय दस्तऐवज, राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रे,
पोस्टाच्या बचती, एलआयसी पॉलिसी इत्यादी
- (पाच) मोटार वाहने (बनावटीचा तपशील इत्यादी)

(सहा) जडवाहीर (वजन व मूल्य यांचा तपशील द्यावा.)

(सात) दाव्यांचे/व्याजांचे मूल्य यासारखी इतर मालमत्ता

टिप.-बंधपत्रे/कर्जरोखे/भाग यांचे मूल्य सूचीतील कंपन्यांच्या बाबतीत शेअर बाजारामधील सध्याच्या बाजारभाव मूल्यानुसार व सूचीबाह्य कंपन्यांच्या बाबतीत पुस्तकी मूल्यानुसार देण्यात यावे.

* अवलंबित म्हणजे उमेदवाराच्या मिळकतीवर सारत: अवलंबून असलेली व्यक्ती.

(ब) स्थावर मालमत्तेचा तपशील

(टिप.- संयुक्त मालकीच्या संपत्तीमध्ये संयुक्त मालकीचे प्रमाणपत्र नमूद करणे आवश्यक आहे.)

अ.क्र. (१)	तपशील (२)	स्वतः (३)	पती/पत्नीचे नाव (वे) (४)	अवलंबित-१चे नाव (५)	अवलंबित-२चे नाव (६)	अवलंबित-३ इत्यादीचे नाव (७)
(एक)	कृषि जमीन -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(दोन)	अकृषिक जमीन -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(तीन)	इमारती (व्यापारी आणि निवासी) -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(चार)	घरे/सदनिका इ. -स्थान (ने) -सर्वे/क्रमांक -क्षेत्र (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
(पाच)	इतर (संपत्तीमधील हक्क यासारखे)					

३. मी देय असलेल्या सार्वजनिक वित्तीय संस्था यांच्याकडील व शासकीय/निमशासकीय संस्थाकडील दायित्वे /थकीत रकमा यांचा तपशील देत आहे :-

(टिप.- प्रत्येक बाबीचा तपशील स्वतंत्रपणे द्यावा.)

अनुक्रमांक (१)	तपशील (२)	बँक/वित्तीय संस्था/ शासकीय/निमशासकीय संस्था इत्यादी यांचे नाव व पत्ते (३)	दिनांक रोजी देय असलेली रक्कम (४)
(अ) (एक)	बँकाकडून कर्ज		

(दोन)	वित्तीय संस्थांकडून कर्जे		
(तीन)	शासकीय/निमशासकीय देणी (आयकर व संपत्तीकर याव्यतिरिक्त) (सार्वजनिक संस्थेत एखादे पद धारण करत असल्यास अथवा केले असल्यास त्यांच्याकडील रकमांच्या प्रकरणी ना देय प्रमाणपत्र सादर करावे)		
(ब) (एक)	अधिभारासह आयकर (जेव्हापासून आयकर रिटर्न अर्ज भरला तेव्हापासूनचे निर्धारण वर्ष नमूद करावे. तसेच पॅन क्रमांक द्यावा.)		
(दोन)	संपत्तीकर (जेव्हापासून संपत्तीकर रिटर्न अर्ज भरला तेव्हापासूनचे निर्धारण वर्ष नमूद करावे.)		
(तीन)	विक्रीकर (फक्त संपत्ती व्यवसायाच्या प्रकरणी)		
(चार)	संपत्ती कर		

४. माझी शैक्षणिक अर्हता खालीलप्रमाणे आहे:-
(शालेय व विश्वविद्यालयीन शिक्षणाचा तपशील द्यावा.)
(शाळा / विद्यापीठांचे नाव व पाठयक्रम पूर्ण केलेले वर्षही नमूद करावे.)

अभिसाक्षी

पडताळणी

मी वर नमूद केलेला अभिसाक्षी, तपासणी करून घोषित करतो की, या शपथपत्रातील मजकूर माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य व अचूक आहे. यातला कोणताही भाग खोटा नसून, त्यापासून कोणतीही महत्वाची वस्तुस्थिती लपविण्यात आलेली नाही.

.....येथे दिनांक.....माहे.....२०० रोजी
तपासले.

स्थळ:
दिनांक :

अभिसाक्षी
माझ्यापुढे तपासले.

(तपासणी प्राधिकाऱ्याची
स्वाक्षरी व पदनाम शिक्का)

=====

परिशिष्ट-IV
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तातडीचे

क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.२९/का-१०,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १२ जुलै, २००१.

प्रति,
आयुक्त,
महानगरपालिका (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व)(मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

विषय:- स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणूक लढविण्यासाठी
दोनपेक्षा अधिक अपत्ये असलेल्या व्यक्तींना अनर्ह ठरविण्याबाबत

महोदय,

महानगरपालिका, नगर परिषदा, नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायती यांच्या निवडणुका लढविण्यासाठी आवश्यक असलेल्या पात्रतेसंदर्भात शासनाने महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि नगर परिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, १९९५ तसेच मुंबई ग्रामपंचायत आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या (सुधारणा) अधिनियम, १९९५ पारित केले असून, या दोन्ही अधिनियमांना मा. राज्यपालांची संमती प्राप्त झालेली आहे. सदर दोन्ही अधिनियमांद्वारे (१) मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८, (२) मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९, (३) नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८, (४) महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५, (५) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८, (६) महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यामधील अनर्हतेची संबंधित कलमांमध्ये सुधारणा केल्या आहेत.

२. उपरोक्त नमूद सुधारणेद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थेची निवडणूक लढविण्यासाठी ज्या अपात्रता संबंधित अधिनियमाद्वारे यापूर्वी विहित करण्यात आल्या आहेत, त्यामध्ये आणखी एक अपात्रता समाविष्ट करण्यात आली असून, दोनपेक्षा अधिक मुले असलेल्या व्यक्ती यापुढे उपरोक्त नमूद स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविण्यासाठी अपात्र ठरविण्यात येणार आहेत. यासंदर्भात आणखी खालीलप्रमाणे स्पष्ट करण्यात येत आहे :-

(१) अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास म्हणजेच दिनांक-१३ सप्टेंबर, २००२ रोजी ह्यात असलेल्या अपत्यांची संख्या दोनपेक्षा अधिक असली तरीदेखील अशा व्यक्ती निवडणूक लढविण्यासाठी अपात्र ठरणार नाहीत. तथापि, सदर तारखेनंतर

मुलांच्या संख्येत भर पडून एकूण अपत्यांची संख्या दोनपेक्षा अधिक झाल्यास अशा व्यक्ती निवडणूक लढविण्यासाठी अपात्र ठरतील. परंतु-

अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून एक वर्षाया कालावधीत म्हणजेच दिनांक-१३ सप्टेंबर, २००० ते दिनांक- १२ सप्टेंबर, २००१ या एक वर्षाच्या कालावधीत एकाच प्रसुतीमध्ये जन्माला आलेले एक अपत्य किंवा एकापेक्षा अधिक अपत्ये या अधिनियमानुसार अपात्रतेच्या प्रयोजनासाठी विचारात घेतली जाणार नाहीत.

(२) दिनांक- १२ सप्टेंबर, २००१ नंतर झालेल्या मुलामुळे एकूण हयात अपत्यांची संख्या दोनपेक्षा अधिक झाल्यास अथवा आधीच दोनपेक्षा अधिक असलेल्या अपत्यांच्या संख्येत दिनांक- १२/९/२००१ नंतर भर पडल्यास अशा व्यक्ती वरील नमूद स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविण्यास अपात्र ठरतील.

(३) ज्यावेळी एखादया जोडप्याला अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास म्हणजेच दिनांक- १३ सप्टेंबर, २००० रोजी किंवा त्या दिनांकानंतर फक्त एकच मूल असेल आणि त्यानंतरच्या एकाच प्रसुतीमध्ये कितीही मुलांचा जन्म झाला तर ते एकच मूल असल्याचे समजण्यात येईल.

(४) "मूल" यामध्ये दत्तक असलेले मूल किंवा मुले यांचा समावेश होत नाही.

३. प्रस्तुत सुधारणेमुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविण्यासाठी एखादी व्यक्ती अपात्र ठरते किंवा कसे, याविषयी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना निर्णय घेणे सुलभ व्हावे, या हेतुने राज्य निवडणूक आयोगाने एक शपथपत्र विहित केले असून, त्याचा नमुना साबत जोडला आहे. कोणत्याही व्यक्तीस महानगरपालिका/नगर परिषद/ नगर पंचायत/जिल्हा परिषद अथवा पंचायत समिती यापैकी कोणतीही निवडणूक लढवावयाची असेल त्यावेळी सादर करावयाच्या नामनिर्देशनपत्रासोबत सोबत जोडलेले शपथपत्र (Duly sworn in)

रुपये २०/- च्या स्टॅम्प पेपरवर सादर करणे बंधनकारक राहिल. असे शपथपत्र प्रथमवर्ग दंडाधिकारी, ओथ कमिशनर, नोटरी पब्लिक किंवा शपथपत्र देण्यासाठी सक्षम असलेले प्राधिकारी अथवा शासकीय अधिकारी (यामध्ये उपविभागीय अधिकारी, वर्ग-१ तसेच तहसिलदार, वर्ग-१ यांचा समावेश होतो.) यांच्यापुढे करावे लागेल. ग्रामपंचायतीची निवडणूक लढविण्यासाठी मात्र शपथपत्र करण्याची आवश्यकता नसून सोबत जोडलेल्या नमुन्यातील घोषणापत्र भरून घेणे बंधनकारक राहिल.

४. राज्य निवडणूक आयोगाने यापूर्वी राजकारणाचे गुन्हेगारीकरणाच्या संदर्भात विहित केलेले शपथपत्र व त्यासोबतचे प्रपत्र याव्यतिरिक्त वरील नमूद शपथपत्र/घोषणापत्र वेगळ्याने सादर करावयाचे आहे, याची कृपया नोंद घ्यावी व

त्यानुसार निवडणुकीच्यावेळी संबंधित उमेदवारांवा याची कल्पना देण्यात यावी. निवडणुकीच्यावेळी उमेदवारांना दयावयाच्या माहिती पत्रामध्ये विषयाधीन अधिनियमाद्वारे करण्यात आलेल्या तरतुदींचीदेखील माहिती समाविष्ट करण्यात यावी.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

सही/-

(बी. जी. वीर)

सचिव,

राज्य निवडणूक आयोग

शपथपत्र

मी, श्री/श्रीमती (स्वतःचे नांव)
श्री..... (वडीलांचे/पतीचे नांव) यांचा/यांची
मुलगा/मुलगी/पत्नी, वयवर्षे, राहणार- (पत्ता)
खालीलप्रमाणे प्रतिज्ञेवर सांगतो/सांगते आणि घोषित करतो/करते की,

१. मी *महानगरपालिका/नगर परिषद/नगर पंचायत/जिल्हा परिषद/पंचायत समिती च्या निवडणुकीसाठी नामनिर्देशनपत्र भरीत आहे.
२. माझ्या आज रोजी हयात असलेल्या अपत्यांची संख्या इतकी आहे. त्यापैकी दिनांक-१३ सप्टेंबर, २००० नंतर जन्मलेल्या माझ्या अपत्यांची संख्या इतकी आहे. (असल्यास, त्यांच्या जन्मतारखा नमूद कराव्यात.)
३. दिनांक- १२ सप्टेंबर, २००१ नंतर माझ्या एकूण हयात मुलांच्या संख्येत भर पडून ती दोनपेक्षा जास्त झाल्यास मी उपरोक्त स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा सदस्य म्हणून राहण्यास अपात्र ठरेन याची मला जाणीव आहे.

अभिसाक्षी

स्थळ :

दिनांक :

माझ्यापुढे तपासले,
(तपासणी प्राधिका-याची स्वाक्षरी व शिक्का)

*लागू नसेल ते खोडावे.

घोषणापत्र

मी, श्री/श्रीमती (स्वतःचे नांव)

श्री..... * (वडीलांचे/पतीचे नांव) यांचा/यांची मुलगा/मुलगी/पत्नी,
वय- वर्षे, राहणार- (पत्ता) खालीलप्रमाणे प्रतिज्ञेवर
सांगतो/सांगते आणि घोषित करतो/करते की,

१. मी ग्रामपंचायतीच्या निवडणुकीसाठी
नामनिर्देशनपत्र भरीत आहे.

२. माझ्या आज रोजी हयात असलेल्या अपत्यांची संख्या इतकी आहे.
त्यापैकी दिनांक- १३ सप्टेंबर, २००० नंतर जन्मलेल्या माझ्या अपत्यांची संख्या
इतकी आहे. (असल्यास, त्यांच्या जन्मतारखा नमूद कराव्यात.)

३. दिनांक-१२ सप्टेंबर, २००१ नंतर माझ्या एकूण हयात मुलांच्या संख्येत भर पडून ती
दोनपेक्षा जास्त झाल्यास मी उपरोक्त स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा सदस्य म्हणून
राहण्यास अपात्र ठरेन, याची मला जाणीव आहे.

अभिसाक्षी

स्थळ :

दिनांक :

माझ्यापुढे तपासले,
(तपासणी प्राधिका-याची स्वाक्षरी व शिक्का)

*लागू नसेल ते खोडावे.

परिशिष्ट-V(AnnexureV)

STATE ELECTION COMMISSION

New Administrative Building, Opp.Mantralaya, Madam Cama Road, Mumbai-400 032.

Dated 7th February,1995

CONSTITUTION OF INDIA.

No.SEC.१०९५/१०१/Desk.३. -- Whereas the Superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and the Municipalities in the State are vested in the State Election Commission, Maharashtra in accordance with the provisions of Articles २४३-K and २४३-ZA of the Constitution of India;

And whereas as envisaged in the provisions made by the Constitution (Seventy-third) Amendment Act,१९९२ and the Constitution (Seventy-fourth) Amendment Act,१९९२ it is intended *inter alia* to ensure regular, timely and also free, fair and in efficient manner, all elections to the Panchayats and the Municipalities under the superintendence, direction and control of the State Election Commission;

And whereas the increasing role of money power in elections has a pernicious influence on society, resulting into malady which tends to reduce the process of election into a mere farce thereby placing some privileged candidates with financial resources in a distinctly advantageous position over the other candidates with meagre resources;

And whereas the provisions with regard to the elections to the Panchayats and the Municipalities made in the relevant State Acts under which the Panchayats and the Municipalities are constituted do not provide for any limit of expenditure to be incurred by a candidate at an election to a Panchayat or a Municipality;

And whereas it is necessary and expedient in the interest of purity of elections to a Panchayat or a Municipality and in the interest of conduct of such election in a free, fare and efficient manner, to provide for limit of expenditure to be incurred by a candidate at an election and for incidental provisions with regard to rendering of accounts of such expenditure at elections;

Now therefore, in exercise of the powers conferred by Articles २४३-K and २४३-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (४) of section १८A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom.III of १८८८), sub-section (४) of section ९B of the City of Nagpur Corporation Act, १९४८ (C.P.and Berar II of १९५०), sub-section (४) of section १४ of the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, १९४९ (Bom.LIX of १९४९), sub-section (४) of section १०A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act,१९६५, sub-section (४) of section १०A of the Bombay Village Panchayats Act, १९५८ (Bom.III of १९५९), the Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, १९६१ (Mah.v of १९६२) and of all other powers enabling me in this behalf, and in relation to holding of elections under these provisions by the State Election Commission, I, D.N.Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra, hereby direct as follows :-

१. The limit of expenditure that may be incurred by a contesting candidate (either by himself or by his authorised election agent or any particular Party/Aghadi/Front or any other association, body or individual) in connection with the election to any of the Panchayats or the Municipalities shall --

- (a) in the case of an election as a Councillor to a Municipal Corporation, be Rs.४०,०००;

- (b) in the case of an election as a Councillor to a Municipal Council, be Rs.३०,०००
 - (c) in the case of an election as a Councillor to a Zilla Parishad, be Rs.३०,०००
 - (d) in the case of election as a member of a Panchayat Samiti, be Rs.२०,०००; and
 - (e) in the case of election as a member of a Village Panchayat, be Rs.५,०००
२. The contesting candidate shall maintain accounts of expenditure and submit the details of expenditure which may generally be on the items of expenditure specified in the proforma in Annexure I, and the account of such expenditure shall be submitted in detail in that Annexure as directed in paragraph ७ herein.
 ३. The contesting candidate for an election as a Councillor to a Municipal Corporation, Municipal Council, or Zilla Parishad or a member to a Panchayat Samiti shall maintain day-to-day account of expenditure in the proforma in Annexure II and submit the same to the Returning Officer concerned on the following day by २.०० p.m.
 ४. The contesting candidate shall, either by himself or by his authorised election agent, keep separate and correct accounts of all expenditure in connection with the election between the date he has been nominated and the date of declaration of results, both dates inclusive. The total of such expenditure shall not exceed the limit laid down hereinabove.
 ५. No particular Party/Aghadi/Front or any other association, body or individual shall put up any cut-outs, hoardings, wall paintings or any other paintings on any property, buntings, arches, gates, banners, flags, advertisement in newspapers, etc. without the general or special authority in writing of the candidate whose election is sought to be promoted or procured by such legitimate expenditure incurred by the contesting candidate. No contesting candidate or any individual on his behalf shall put up any cutout, hoardings, paintings etc. on any property whatsoever without prior permission of the owner or the government or the local body concerned, as the case may be.
 ६. The failure to submit day-to-day account, as required under paragraph ३ above, by the candidate shall be viewed seriously and treated as a major default on the part of such candidate. Further as a consequence of that default, the result of election of such candidates shall not be declared till such time as details of day-to-day expenditure upto the date of poll is submitted to the returning officer concerned and the expenditure is found to be within the limit of expenditure permissible in the case of such a candidate at such election.
 ७. The statement of accounts maintained in Annexure-I by the contesting candidate shall be submitted by him within thirty days of the declaration of the result, in the case of a contesting candidate as councillor or Municipal Corporation, to the Municipal Commissioner concerned and the Municipal Commissioner or an officer not below the rank of Deputy Municipal Commissioner authorised by the Municipal Commissioner in this behalf, shall give an acknowledgement for receipt of the statement. In any other case, such statement of accounts shall be submitted by the contesting candidate, within the period aforesaid, to the Collector of a District concerned and the Collector or an officer not below the

rank of Deputy Collector authorised by the Collector in this behalf shall give acknowledgement for receipt of the statement.

८. The contesting candidate shall, while submitting the accounts, furnish together with the account, the following details of expenditure, if any incurred in respect thereof --
 - (a) size of the advertisement released in the Newspaper and the amount paid for each such advertisement and the name and date of such newspaper.
 - (b) Details of hoardings put up by them and of the writing on the walls, etc. and expenditure incurred on such items.
 - (c) Number of vehicles used by them and details of such vehicles and the expenditure incurred in respect thereof including expenditure incurred on petrol, etc.
९. A voucher shall be obtained for every item of expenditure, unless from the nature of the case, such as postage, travel by rail and the like, it is not practicable to obtain a voucher.
१०. The statement of account of expenditure in Annexure I, submitted by the contesting candidate shall be accompanied by an affidavit on oath sworn in by him in the format in Annexure-III. The affidavit shall *inter-alia* recite specifically that the expenditure against each item has been completely and unexceptionally included in the statement of accounts in Annexure-I and that no expenditure whatsoever has remained to be disclosed.
११. Any violation by the contesting candidate or his authorised agent or particular Party/Aghadi/Front or any association, body or individual to incur expenditure in excess of the limit mentioned above or failure to submit the accounts as indicated herein-above will be viewed seriously by the State Election Commission and stringent action as may be available under the relevant law including action to institute criminal prosecution shall be taken against the defaulter.
१२. On receipt of the Statement of accounts in Annexure I, the Municipal Commissioner/the Collector shall satisfy that the statement reflects the correct account of all expenses and before recording that the statement of accounts is in accordance with the directions herein above he may, if found expedient, conduct such enquiry as he deem necessary. On being so satisfied, the Municipal Commissioner/the Collector shall certify to the Commission that the statement of account submitted by the contesting candidate is accepted as correct and complete in all respects.
१३. The contesting candidate shall, on demand by the Municipal Commissioner or the Collector or an Officer authorised by them under paragraph ७, make available for inspection the accounts and vouchers etc. so maintained by him.

=====

भाग एक
निवडणूकविषयक खर्चाचे संक्षिप्त विवरण

अ. क्र.	खर्चाची बाब	परिणाम / संख्या	खर्च करणाऱ्या किंवा त्याला अधिकृत मंजूरी देणाऱ्या व्यक्तीचे / राजकीय पक्षाचे / संस्थेचे / संघाचे नाव	खर्चाची रक्कम	प्रदानाचा / प्रदानांचे दिनांक	प्रदानांची पध्दती	लेख्या सोबत जोडलेला प्रदानांचा पुरावा	शेरा
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१)	नामनिर्देशन पत्रावरील खर्च							
२)	प्रतिभूती ठेवीवरील खर्च							
३)	मतदार याद्यांच्या प्रती खरेदी करण्यावरील खर्च							
४)	प्रचार मोहिमासाठी कार्यालये भाड्याने घेण्यावरील खर्च							
५)	जाहीरनाम्यांच्या मुद्रणावरील खर्च							
६)	व्यक्तिगत माहिती पत्रकाच्या मुद्रणावरील खर्च							
७)	भित्तीपत्रकाच्या मुद्रणावरील खर्च							
८)	हस्तपत्रकाच्या मुद्रणावरील खर्च							
९)	भित्तीपत्रके विकटवण्यासाठी झालेला खर्च							
१०)	हस्तपत्रकांचे वितरण करण्यासाठी झालेला खर्च							
११)	जाहीराती प्रसिध्द करण्यासाठी झालेला खर्च							
१२)	सार्वजनिक सभांचा प्रचार करण्यासाठी झालेला खर्च							
१३)	भित्तीवर लिखाण करण्यासाठी झालेला खर्च							
१४)	सार्वजनिक सभांसाठी मंडप वगैरे गोष्टी भाड्याने घेण्यासाठी झालेला खर्च							

२८)	मतमोजणी प्रतिनिधींना दिलेले परिश्रमिक / दिलेल्या अल्पोपहारावरील खर्च							
२९)	घरोघरी जाणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना दिलेला परिश्रमिक / दिलेल्या अल्पोपहारावरील खर्च							
३०)	पक्षाच्या मुख्यालयामध्ये जाण्यासाठी केलेल्या प्रवासावरील खर्च							
३१)	संकीर्ण खर्च (वर यादीमध्ये नमूद केलेल्या बाबींच्या व्यतिरिक्त)							

निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराची स्वाक्षरी

टीप - १) वर उल्लेखिलेल्या बाबी सर्व समाविष्ट नाहीत, त्यामुळे क्र. १ ते ३० बाबींव्यतिरिक्त करण्यात आलेला खर्च बाब क्र. ३१ या सर्वसाधारण खर्चाचे अंतर्गत तपशीलवार देण्यात यावा.

२) या प्रपत्रासोबत विहित नमुन्यातील शपथपत्र जोडणे आवश्यक आहे. शपथपत्राशिवाय असलेले खर्चाचे विवरणपत्र, पूर्ण विवरणपत्र म्हणून स्वीकारण्यात येणार नाही.

३) हिशेब निवडणूक प्रतिनिधीने दाखल केला असेल तर, त्यावर उमेदवाराने प्रतिस्वाक्षरी करावी व निवडणूक प्रतिनिधीने ठेवलेल्या हिशेबाची सत्यप्रत आहे असे प्रमाणित करावे.

४) टपालखर्च, रेल्वे प्रवास अशा प्रकारची प्रमाणके सादर करणे व्यवहार्य नाही. अशी प्रमाणके वगळता इतर सर्व खर्चाच्या बाबींची प्रमाणके सादर करणे आवश्यक आहे.

निवडणूक खर्च सादर करण्यासंबंधीचा नमुना

उमेदवाराचे नाव -----

ज्याच्यातर्फे उमेदवार निवडणूक लढवित असेल त्या राजकीय पक्ष / आघाडी

फ्रंट यांचे नाव-----

निवडणूक लढवित असलेला प्रभाग -----

निवडणूक जाहीर झाल्याचा दिनांक-----

दैनंदिन खर्च

खर्चाचा दिनांक	खर्चाचे स्वरूप	खर्चाची रक्कम		प्रदानाची तारीख	आदात्याचे नाव व पत्ता	दिलेल्या रकमेच्या बाबतीत प्रमाणकाचा अनुक्रमांक	अदत्त रकमेच्या बाबतीत देयकाचा अनुक्रमांक	अदत्त रक्कम ज्या व्यक्तीस देय आहे त्या व्यक्तीचे नाव व पत्ता	शेरा
		दिलेली	अदत्त						
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०

प्रमाणित करण्यात येत आहे की, मी / माझ्या निवडणूक प्रतिनिधीने ठेवलेल्या लेखाची ही सत्यप्रत आहे.

निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराची स्वाक्षरी

परिशिष्ट-VI

ग्रामपंचायत निवडणूकांसंबंधी
मतपत्रिकाबाबत आदेश

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२.
क्रमांक -रानिआ/ग्रापनि २००५/प्र.क्र.२६/का.८
दिनांक - १८/२/२००६

आदेश

ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३-के अन्वये राज्यातील ग्रामपंचायतीच्या निवडणूकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण यांची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

आणि ज्याअर्थी, मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ आणि त्याअंतर्गत मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम, १९५९ च्या तरतुदीनुसार प्रत्येक ग्रामपंचायत ही प्रभागात विभागण्यात येईल आणि प्रत्येक प्रभागातून निवडून घ्यावयाची सदस्य संख्या ही राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केल्याप्रमाणे असेल, अशी तरतुद आहे.

आणि ज्याअर्थी, मुंबई ग्रामपंचायत (सदस्य संख्या, प्रभागात विभाजन आणि जागांचे आरक्षण) नियम, १९६६ च्या नियम ३ च्या तरतुदीनुसार प्रत्येक प्रभागातून निवडून घ्यावयाची सदस्य संख्या ३ पेक्षा जास्त व २ पेक्षा कमी असणार नाही, अशी तरतुद आहे.

आणि, ज्याअर्थी मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम, १९५९ च्या नियम १७ मधील मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक (सुधारणा) नियम २००६ अन्वये करण्यात आलेल्या सुधारणांअन्वये **मतपत्रिका राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या नमुन्यात छापलेली असली पाहिजे**, अशी तरतुद झालेली आहे.

आणि, त्याअर्थी भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५९ च्या कलम १०-अ व मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम, १९५९ च्या नियम १७ अन्वये राज्य निवडणूक आयोगाला असलेल्या अधिकारांचा वापर करून ग्रामपंचायतीच्या निवडणूका स्वच्छ व निःपक्षपातीपणे पार पाडण्याकरीता राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे.

१) हे आदेश मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५९ अंतर्गत स्थापन झालेल्या व अस्तित्वात असलेल्या सर्व ग्रामपंचायत निवडणूकांच्या संदर्भात लागू असतील.

२) मतपत्रिकांचा नमुना या आदेशाच्या अनुसूची-१ मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे राहिल.

३) निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची यादी :- मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम, १९५९ नुसार निवडणूकीची अधिसूचना प्रसिध्द झाल्यानंतर व नामनिर्देशनपत्रे प्राप्त होवून छाननी, नामनिर्देशनपत्रे मागे घेणे व चिन्ह वाटप इत्यादी कार्यवाही झाल्यानंतर अंतिमरित्या निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची प्रभागनिहाय व आरक्षणनिहाय यादी प्रसिध्द करण्यात येईल. सदर यादी **उमेदवारांनी नामनिर्देशनपत्रांत नमूद केलेल्या त्यांच्या नावांची मराठी वर्णमालिकेतील वर्णानुक्रमे केलेली यादी** असेल व त्याच क्रमाने उमेदवारांची नांवे मतपत्रिके वर छापण्यात येतील.

निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांनी नामनिर्देशनपत्रात नमूद केलेल्या नावानुसार त्यांची नांवे अंतिमरित्या निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांच्या यादीत तसेच मतपत्रिकेवर मराठी वर्णमालेच्या वर्णानुक्रमानुसार नमूद करावयाची आहेत. उमेदवारास मतपत्रिकेवर त्याचे नाव ज्या पध्दतीने, अर्थात उपनाव किंवा उपाधी इत्यादीसह मतपत्रिकेवर यावे असे वाटत असेल, तसे त्यांनी नामनिर्देशनपत्र मागे घेण्याच्या अंतिम दिनांकापूर्वी व वेळेपूर्वी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना लेखी कळवावे. मात्र उमेदवारांनी दिलेली उपाधी, उपनाव इत्यादीचा नावांचा वर्णानुक्रम लावताना विचार करता येणार नाही. अर्थात उमेदवारांचे नामनिर्देशनपत्रावरील नावानुसार सर्व उमेदवारांचा वर्णानुक्रम लावल्यानंतर मतपत्रिकेवर नाव छापताना त्याची उपाधी आवश्यकतेनुसार लावण्यात येईल.

४) मतपत्रिका:- प्रत्येक प्रभागातील २ किंवा ३ जेवढ्या जागा निवडून द्यावयाच्या असतील, त्यानुसार त्या प्रभागात आरक्षणाच्या वर्गवारीप्रमाणे वेगवेगळ्या रंगाची मतपत्रिका छापण्यात येईल. {उदा. (१) जर एखाद्या प्रभागात तीन जागा भरावयाच्या असतील आणि त्यापैकी एक जागा अनुसूचित जातीसाठी , एक जागा अनुसूचित जमातीसाठी व एक जागा नागरिकांचा मागास प्रवर्गासाठी आरक्षित असेल तर त्या प्रभागासाठी तीन वेगवेगळ्या रंगाच्या मतपत्रिका असणे आवश्यक आहे. उदा. (२) जर तीन जागांपैकी दोन जागा सर्वसाधारण (खुल्या) वर्गासाठी असतील व एक जागा अनुसूचित जमातीसाठी असेल तर दोन सर्वसाधारण जागांसाठी एक समाईक मतपत्रिका व अनुसूचित जमातीसाठी एक वेगळी मतपत्रिका अशा दोन निरनिराळ्या रंगाच्या मतपत्रिका असतील. उदा. (३) तीन जागांपैकी दोन जागा अनुसूचित जाती व एक जागा अनुसूचित जाती स्त्रियांसाठी आरक्षित असेल तर अनुसूचित जातीच्या दोन जागांसाठी एका रंगाची समाईक मतपत्रिका व अनुसूचित जाती स्त्रीसाठी एक त्याच रंगाची वेगळी मतपत्रिका असेल. }

५) मतपत्रिकांचे रंग:- वरीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याकरीता प्रत्येक प्रभागातील आरक्षणानुसार वेगवेगळ्या रंगाच्या मतपत्रिका तयार करण्यात येतील. याकरीता प्रत्येक वर्गवारीनुसार मतपत्रिकांचा रंग खालील प्रमाणे राहिल.

(अ) अनुसूचित जातीच्या जागेसाठी मतपत्रिका - फिका गुलाबी रंग

(ब) अनुसूचित जमातीच्या जागेसाठी मतपत्रिका - फिका हिरवा रंग

(क) नागरिकांच्या मागास प्रवर्गाच्या जागेसाठी मतपत्रिका - फिका पिवळा रंग

(ड) सर्वसाधारण जागेसाठी मतपत्रिका - पांढरा रंग

अनुसूचित जाती/ अनुसूचित जमाती मधील स्त्री राखीव व नागरिकांचा मागास प्रवर्ग मधील स्त्री राखीव जागेकरीता तसेच सर्वसाधारण स्त्री राखीव जागेकरीता त्या त्या वर्गाकरीता निश्चित केलेल्या रंगाची मतपत्रिका राहिल.

मात्र अशावेळी “स्त्री राखीव” असे ठळक अक्षरात प्रतिपत्रावर आणि मतपत्रिकेवर निश्चित केलेल्या जागी छापलेले असेल.

६) मतपत्रिकांच्या वरील रंगाना पूर्व प्रसिध्दी देण्यात यावी, जेणेकरून प्रत्येक वर्गवारीकरीता मतपत्रिकेचा रंग कोणता आहे त्याची माहिती उमेदवारांना, मतदारांना / जनतेला होईल.

७) स्थळप्रत/प्रतिपत्र/(counterfoil):- मतपत्रिकेला संलग्न प्रतिपत्र/ स्थळप्रत (counterfoil) असेल. सदर प्रतिपत्र (counterfoil) मतपत्रिकेच्या वरच्या बाजूस असेल आणि तिची उंची (length) ५ से.मी. पेक्षा अधिक असणार नाही.

मतपत्रिकेची व काऊंटर फॉईलची रुंदी १० से.मी. पेक्षा अधिक असणार नाही. काऊंटर फॉईल वर खालील बाबी असतील.

अ) सर्वात वरच्या बाजूस मतपत्रिका सर्व एकत्रित ठेवण्यासाठी मध्यभागी स्टेपल करण्यासाठी / टाचण्यासाठी जागा असेल.

ब) काऊंटर फॉईलच्या सर्वात वर १ से.मी. जाडीची काळ्या रंगाची किनार राहिल.

क) काऊंटर फॉईल वर (ब) च्या लगतखालच्या बाजूला ग्रामपंचायतीचे नाव, प्रभाग क्रमांक, तालुका, जिल्हा व सार्वत्रिक किंवा पोट निवडणूक हा तपशिल व वर्ष तसेच आरक्षणाची वर्गवारी असे नमूद केलेले असेल. स्त्री राखीव आरक्षणाचे बाबतीत “स्त्री राखीव” असे नमूद केलेले असेल.

ड) मतदारांच्या यादीतील मतदाराचा अनुक्रमांक डाव्या बाजूस तसेच मतदाराची सही / अंगठ्याचा ठसा याकरीता उजव्या बाजूस पुरेशी जागा काऊंटर फॉईल वर असेल. मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक काऊंटर फॉईल वर डाव्या बाजूस खालच्या कोपऱ्यात नमूद केला जाईल.

ई) मतपत्रिका काऊंटर फॉईल पासून वेगळी करण्याकरीता १ से.मी. रुंदीची तुटकतुटक रेषांची पट्टी/ब्लॉक, काऊंटर फॉईल च्या सर्वात तळाशी असेल, त्यामध्ये छिद्रांकीत पट्टी वेजक / परफोरेटेड रूल (perforated rule) समाविष्ट असेल.

८) मतपत्रिकेचा आकार:- अ) मतपत्रिकेच्या सर्वात वर १ से.मी. जाडीची काळ्या रंगाची ठळक पट्टी/किनार असेल.

ब) मतपत्रिकेवर पहिल्या छायायुक्त/रेषांकीत भागात ग्रामपंचायतीचे नाव, तालुका, जिल्हा व प्रभाग क्रमांक आणि सार्वत्रिक किंवा पोट निवडणूक इत्यादी तपशिल वर्षासह नमूद केलेले असेल. तसेच आरक्षणाची वर्गवारी नमूद केलेली असेल. डाव्या बाजूस मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक नमूद केलेला असेल. स्त्री राखीव आरक्षणाचे बाबतीत “स्त्री राखीव” असे नमूद केलेले असेल.

क) उमेदवारांची नावे मराठी वर्णामालिकेनुसार क्रमाने व नेमून दिलेले चिन्ह/ निशाणीसह छापली जातील. प्रत्येक उमेदवाराकरीता २.५ से.मी. इतक्या लांबीची जागा / चौकट प्रत्येक उमेदवाराच्या नावाकरीता व निशाणी करीता राहिल. त्यामध्ये डाव्या बाजूस उमेदवाराचे नाव व उजव्या बाजूस नेमून दिलेले चिन्ह / निशाणी दर्शविलेली असेल. दोन उमेदवारांच्या चौकटीमध्ये १ से.मी. जाडीची छायांकीत पट्टी /भाग असेल.

ड) एका मतपत्रिकेत ९ पेक्षा अधिक उमेदवार दर्शविले जाणार नाहीत व कोणत्याही परिस्थितीत ज्यावेळी एक रकानी (सिंगल कॉलम) मतपत्रिका असेल, त्यावेळी मतपत्रिकेची प्रती- पत्रासह लांबी ४५ से.मी. पेक्षा अधिक असणार नाही.

ई) मतपत्रिकेच्या शेवटी १ से.मी. जाडीची काळया रंगाची ठळक पट्टी /किनार असेल.

९) ९ पेक्षा अधिक उमेदवार असल्यास आवश्यक मतपत्रिका:- ज्यावेळी निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची संख्या ९ पेक्षा अधिक असेल, त्यावेळी मतपत्रिका २ किंवा अधिक रकान्यात तयार केली जाईल. मात्र असे दोन रकाने (कॉलम) वेगवेगळे दर्शविण्याकरीता त्यामध्ये २.५ से.मी. रुंदीचे छायायुक्त क्षेत्र वर पासून खालपर्यन्त राहिल. तसेच अनुक्रमांक १० च्या उमेदवाराचे नांव दुसऱ्या रकान्यात पहिल्या स्थानावर असेल आणि यथावकाश त्यानुसार सर्व उमेदवारांची नावे दर्शविली जातील. ज्यावेळी उमेदवारांची संख्या ९ च्या पटीत नसेल, त्यावेळी शेवटच्या रकान्यात मोकळी जागा राहिल्यास ती जागा संपूर्णपणे छायांकीत केली जाईल.

१०) मतपत्रिका वाटपाबाबत:- मतपत्रिकेच्या मागील बाजूस व प्रतिपत्राच्या मागच्या बाजूस “विभेदक चिन्ह” (Distinguishing Mark), ज्यामध्ये प्रभाग क्रमांक व मतदान केंद्र क्रमांक दर्शविलेला असेल, ते रबरस्टॅपने उमटविले जाईल. तसेच मतपत्रिका मतदारास देण्यापूर्वी केंद्राध्यक्ष मतपत्रिकेच्या मागील बाजूस व प्रतिपत्राच्या मागील बाजूस विभेदक चिन्हाजवळ पूर्ण स्वाक्षरी करील. मतदारास मतपत्रिका देण्यापूर्वी मतदान अधिकारी प्रतिपत्रावर (counterfoil) मतदाराची स्वाक्षरी/अंगठयाचा ठसा घेईल. प्रत्येक प्रभागातून जितके वेगवेगळे वर्गवारीचे सदस्य निवडून घ्यावयाचे आहेत, तितक्या मतपत्रिका मतदान अधिकाऱ्याकडून प्रत्येक मतदारास देण्यात येतील. याकरीता नेमून दिलेला मतदान अधिकारी

मतदाराला अशा मतपत्रिका स्वतंत्रपणे अर्थात एका मतपत्रिकेनंतर दुसरी व त्यानंतर तिसरी अशाप्रकारे देईल व सर्व मतपत्रिका मतदाराने मत नोंदविल्यानंतर मतपेटीत टाकल्याची खात्री करेल.

ज्या प्रभागात एकाच वर्गवारीचे दोन किंवा तीन सदस्य निवडून द्यावयाचे असतील, त्यावेळी अशा सर्व उमेदवारांची नांवे एकाच मतपत्रिकेवर छापली असल्याने, अशा वेळी एकच मतपत्रिका देण्यात येईल. उदा. अनुसूचित जातीचा एक व सर्वसाधारण प्रवर्गातील दोन सदस्य ज्यावेळी एका प्रभागातून निवडून द्यावयाचे असतील, त्यावेळी अनुसूचित जातीच्या उमेदवारांची नांवे असलेली एक मतपत्रिका व सर्वसाधारण वर्गवारीतील दोन जागांकरिता सर्वसाधारण वर्गवारीतील सर्व उमेदवारांची नांवे असलेली एक मतपत्रिका मतदारास देण्यात येईल. मतदारांना अनुसूचित जातीच्या मतपत्रिकेवर एका उमेदवारास एक मत व सर्वसाधारण वर्गवारीच्या मतपत्रिकेवर कोणत्याही दोन उमेदवारांस प्रत्येकी एक याप्रमाणे दोन मते द्यावयाची आहेत.

मतदार मत नोंदविण्याकरिता मतदान केंद्रावर पुरविलेल्या बाणफुली शिक्क्याचाच (Arrow cross mark) वापर करील.

११) मतमोजणीबाबत:- ज्यावेळी एका मतपत्रिकेवर एकच मत द्यावयाचे असेल, त्यावेळी एकाहून अधिक मते दिली असल्यास, ती मतपत्रिका अवैध/बाद ठरेल. मात्र ज्यावेळी एका मतपत्रिकेवर एकाहून अधिक उमेदवारांना निवडून देण्याकरिता एकाहून अधिक अर्थात २ किंवा ३ मते द्यावयाची असतील अशा वेळी यथास्थिती २ किंवा ३ मते दिलेली मतपत्रिका देखील वैध ठरेल. मात्र, त्याहून अधिक मते दिलेली मतपत्रिका अवैध ठरेल. अशा मतपत्रिकांची मतमोजणी करताना, अशा सर्व उमेदवारांना प्रत्येकी मिळालेल्या मतांचा तक्ता तयार करण्यात येवून, दोन उमेदवारांना निवडून द्यावयाचे असल्यास सर्वाधिक मते मिळालेले उमेदवार व त्या खालोखाल मत मिळालेले उमेदवार असे दोन उमेदवार निवडण्यात येतील.

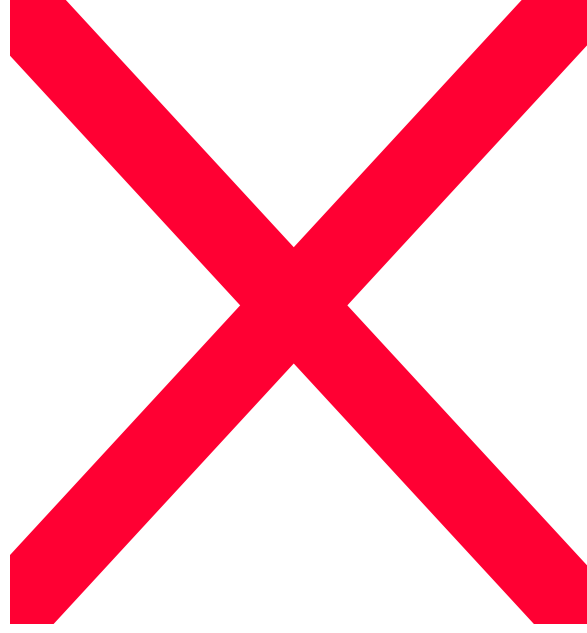
या आदेशामध्ये विशिष्ट तरतुद करण्यात आलेली नसल्यास त्या विषयाबाबत मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ व मुंबई ग्रामपंचायत निवडणूक नियम, १९५९ च्या तरतुदी लागू राहतील. हे आदेश निर्गमित केल्याच्या दिनांकानंतर मतदान होणाऱ्या ग्रामपंचायतीच्या निवडणूकीपासून लागू राहतील.

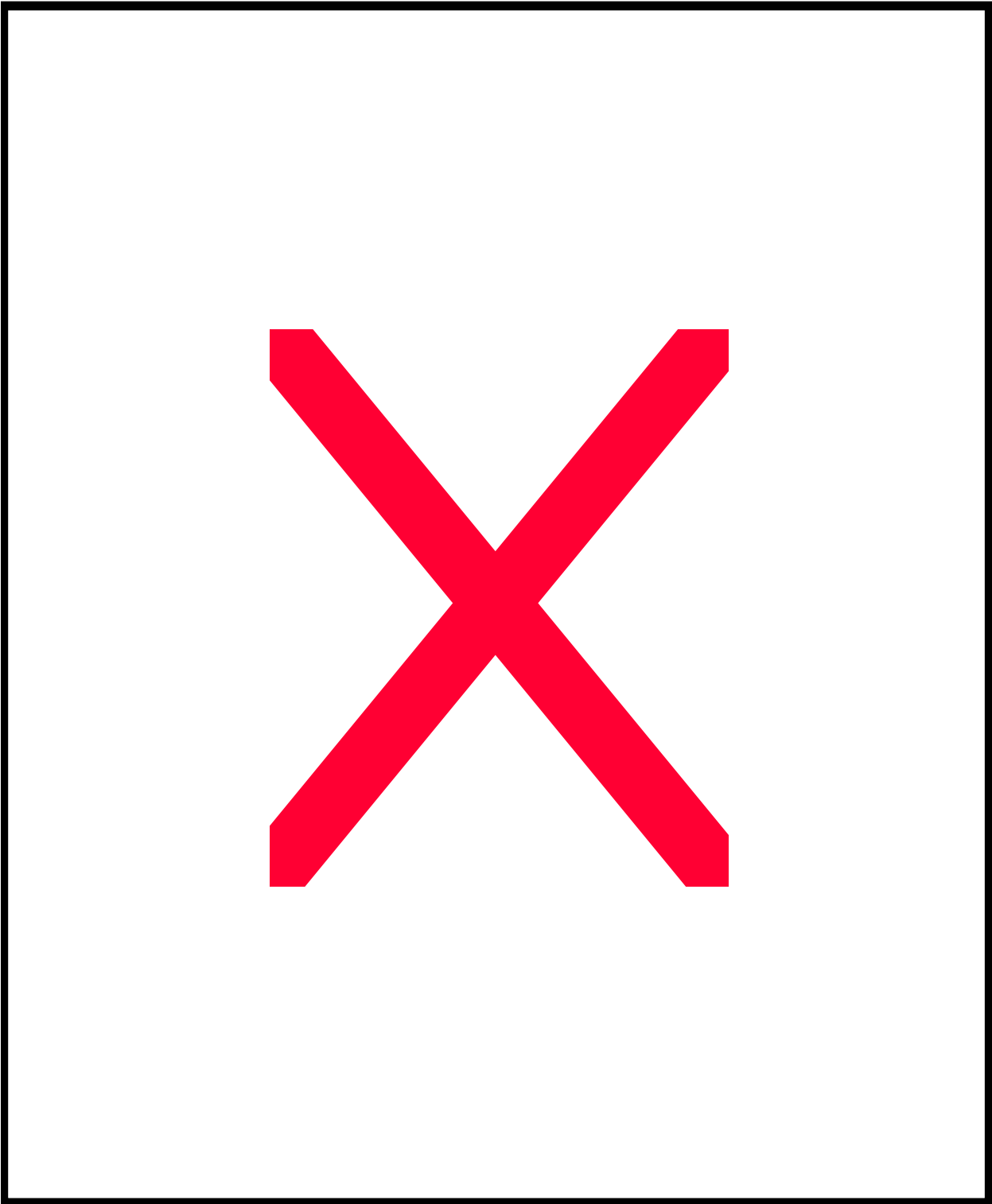
स्वाक्षरीत/-

(नन्द लाल)

राज्य निवडणूक आयुक्त, महाराष्ट्र

परिशिष्ट-VI
नमुना मतपत्रिका

परिशिष्ट-VII

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र अथवा अन्य पुरावा सादर करण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा/२००५/प्र.क्र. १२/का-५,

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,

मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.

दिनांक- ४ एप्रिल, २००५.

प रि प त्र क

राज्य निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-एसईसी/एमसी/२००१/प्र.क्र.३८/का-१०, दिनांक ०८/१०/२००१ अन्वये संदर्भाधीन आदेशाद्वारे राज्य निवडणूक आयोगाने महानगरपालिका, नगर परिषदा, नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती व ग्रामपंचायती यांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र (Electoral Identity Card) सादर करणे सक्तीचे केले आहे. त्यानुसार या सर्व निवडणुकांमध्ये मतदारांना मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील ओळखपत्र सादर करणे आवश्यक आहे. ज्या मतदारांना असे ओळखपत्र प्राप्त झालेले नाही अथवा अन्य कारणांमुळे ओळखपत्र दाखवू शकत नाही त्यांनी आपली ओळख पटविण्यासाठी खालीलपैकी कोणतेही कागदपत्र मतदान केंद्र अधिकारी अथवा ओळख पटविण्यासाठी नियुक्त केलेल्या मतदान अधिका-यांना दाखवून आपली ओळख पटविल्यास त्यांना मतदान करू द्यावे.

- १) पासपोर्ट,
- २) वाहन चालविण्याचा परवाना,
- ३) आयकर विभागाकडील पॅन ओळखपत्र,
- ४) केंद्र शासन /राज्य शासन / सार्वजनिक उपक्रम / स्थानिक स्वराज्य संस्था / खाजगी कंपनी अथवा कारखाने यांनी आपल्या कर्मचा-यांना दिलेली ओळखपत्रे,
- ५) बँकेचे/किसान/पोस्टाचे पासबुक,
- ६) आयोगाने ज्या दिवशी निवडणुकीचा कार्यक्रम निर्गमित केला असेल त्या दिवसाच्या आदल्या दिवशीपर्यंत देण्यात आलेली शिधापत्रिका,
- ७) सक्षम प्राधिका-याने अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती/इतर मागासवर्ग/विमुक्त जाती/भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग इत्यादींना दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र,
- ८) विद्यार्थ्यांचे ओळखपत्र,
- ९) मालमत्ता बाबतची कागदपत्रे तसेच नोंदणी खत इत्यादी,

- १०) शस्त्रास्त्र परवाना,
 - ११) परिवहन प्राधिकरणाने दिलेला वाहक परवाना (Conductor Licences)
 - १२) निवृत्त कर्मचा-यांचे पेन्शन पासबुक/पेन्शन पेमेंट ऑर्डर,
 - १३) निवृत्त कर्मचा-यांच्या विधवा/अवलंबिता प्रमाणपत्र
 - १४) आयोगाने ज्या दिवशी निवडणुकीचा कार्यक्रम निर्गमित केला असेल त्या दिवसाच्या आदल्या दिवशीपर्यंत दिलेले रेल्वे पासचे ओळखपत्र,
 - १५) अपंगत्वाचा दाखला,
 - १६) स्वातंत्र्यसैनिकाचे ओळखपत्र,
 - १७) मतदान केंद्राध्यक्षास मतदाराची ओळख समाधानकारकरित्या पटेल असे अन्य कोणतेही कागदपत्र
२. भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र किंवा वरील नमूद ओळखपत्रांपैकी कोणतेही एक कागदपत्र पाहून ओळख पटल्याशिवाय मतदारास मतदान करू देऊ नये.
३. त्याबाबत मतदानाचे दिवसापूर्वी प्रसिध्दी द्यावी.
राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या मान्यतेने,

स्वाक्षरीत/-
(महेन्द्र ब.वारभुवन)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगर वगळून)

परिशिष्ट-VIII

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक - २८ मार्च, २००७.

ग्रामपंचायत निवडणुकीमध्ये इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे मतदान करणेबाबतचे आदेश- २००७
ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेल्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांचा वापर
करून मतदान करण्यासंदर्भातील सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देण्याबाबतचे आदेश

भारताचे संविधान

क्रमांक -रानिआ-२००७/प्र.क्र.३/का-८, - ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के मधील तरतुदीनुसार पंचायतीच्या सर्व निवडणुकांचे पर्यवेक्षण, संचालन आणि नियंत्रण राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेले आहे ;

आणि ज्याअर्थी, मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ चे कलम ३ (कक-१) (i.e.Sec.3(aa-1)) व ११(३क) (i.e.Sec.11 (3a)) याद्वारे इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे मतदान करता येईल अशी तरतूद करण्यात आली आहे;

आणि ज्याअर्थी, इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याची तरतूद मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियमाद्वारे करण्यात आलेली आहे, तथापि, त्यासंदर्भातील सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देण्याबाबत नियम अद्याप तयार करण्यात आलेले नाहीत आणि अशी सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देणे अत्यावश्यक झाले आहे;

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के अन्वये तसेच मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील कलम १०अ(४) अन्वये यासंदर्भात प्राप्त झालेल्या सर्व अधिकारांचा वापर करून राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे :-

१. **संक्षिप्त नाव, व्याप्ती आणि प्रारंभ** - (१) या आदेशास "ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेल्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांचा वापर करून मतदान करण्यासंदर्भातील सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देण्याबाबतचे आदेश" असे नाव राहिल.

(२) या आदेशाची व्याप्ती महाराष्ट्र राज्यभर राहिल आणि सदर आदेश राज्यातील सर्व ग्रामपंचायतीच्या निवडणुकांसाठी लागू राहतील.

(३) सदर आदेश शासकीय राजपत्रात छापल्याच्या तारखेपासून अंमलात येतील.

२. **व्याख्या आणि अर्थाविष्कार** :- या आदेशात संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर.-

(१) "इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र" म्हणजे ग्रामपंचायतीच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करण्यासाठी मतपेटी व मतपत्रिका याऐवजी मत नोंदविण्यासाठी वापरले जाईल असे कोणतेही मशिन किंवा यंत्र जे इलेक्ट्रॉनिक अथवा अन्य पध्दतीने चालविले जाईल.

(२) "मतदार संघ" म्हणजे ग्रामपंचायत प्रभागनिहाय मतदार संघ

(३) "निवडणूक" म्हणजे हे आदेश लागू होणारी ग्रामपंचायत निवडणूक होय. यामध्ये पोटनिवडणुकीचा समावेश होतो.

(४) "टपाली मतपत्रिका आदेश-२००१" म्हणजे राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र यांचेकडील दिनांक- १६ जानेवारी, २००१ चे आदेश.

३. **इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राची रचना :-** प्रत्येक इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रास (यापुढे मतदान यंत्र असा उल्लेख केलेले) एक कंट्रोल युनिट आणि एक किंवा अनेक बॅलटिंग युनिट असतील ज्याची रचना राज्य निवडणूक आयोगाने मान्यता दिल्याप्रमाणे असेल.

४. **मतपत्रिका आणि निवडणूक निर्णय अधिका-यांनी मतदान यंत्राची तयारी करणे :-** (१) इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राच्या प्रत्येक बॅलटिंग युनिटवर राज्य निवडणूक आयोग विहित करील तो तपशील राज्य निवडणूक आयोगाने ठरविलेल्या भाषेमध्ये अथवा भाषांमध्ये असेल.

ग्रामपंचायत निवडणुकांबाबत मतपत्रिका आयोगाचे आदेश दि. १८ फेब्रुवारी, २००६ नुसार निश्चित करण्यात आली आहे. इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रासोबत सदर मतपत्रिका वापरतांना त्यात काही बदल आवश्यक आहेत. त्यानुसार सदर आदेशाच्या अनुक्रमांक ७, ८, व ९ मध्ये दिलेल्या सूचनांऐवजी पुढे नमूद केलेल्या सूचनांनुसार कार्यवाही करावी.

(२) ग्रामपंचायत निवडणुकांकरीता आयोगाचे आदेश दिनांक १८ फेब्रुवारी, २००६ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे प्रत्येक प्रभागातील आरक्षणाच्या वेगवेगळ्या वर्गवारीनुसार त्या आदेशात नमूद केलेल्या रंगांच्या मतपत्रिका असतील. तसेच स्त्री राखीव उमेदवारांकरीता त्यांच्या आरक्षणाच्या वर्गवारीनुसार मतपत्रिका असेल. मात्र त्यावर “स्त्री राखीव” असे त्याकरीता निश्चित केलेल्या जागी छापलेले असेल. मतपत्रिका छापतांना ती अशा रितीने छापणे आवश्यक आहे की जेणेकरून मतपत्रिका बॅलटिंग युनिटमध्ये घट्ट चिकटविल्यानंतर उमेदवाराचे नाव नमूद केलेली चौकट ही बॅलटिंग युनिटवरील रेषेशी बरोबर जुळली पाहिजे. त्यासाठी मतपत्रिका छापतांना अत्यंत काळजी घेणे आवश्यक आहे. मतपत्रिका योग्यरित्या छापल्या जातील यासाठी आवश्यक वाटल्यास मुद्रणालयाच्या तंत्रज्ञांना बॅलटिंग युनिट दाखविण्यात यावे व त्यांना त्यानुसार आवश्यक ती मोजमापे घेण्यास सांगावे जेणेकरून निवडणुकीचा तपशील छापवायाची जागा व उमेदवारांची नावे व चिन्हे नमूद केलेली चौकट यांच्या मधल्या रेषा व त्यांची जाडी या बॅलटिंग युनिटवर त्यासाठी ठेवलेल्या जागेशी बरोबर जुळतील. बॅलटिंग युनिटवर वापरण्यासाठी घ्यावयाच्या मतपत्रिकांना स्थळप्रतीची आवश्यकता नसून त्यांचे बंडल देखील शिवून घेण्याची आवश्यकता नाही. मतपत्रिका सुट्ट्याच ठेवण्यात याव्यात.

(३) निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांच्या यादीमध्ये ज्या क्रमाने उमेदवारांची नावे नमूद करण्यात येतील त्याच क्रमाने सदर नावे बॅलटिंग युनिटवर लावावयाच्या मतपत्रिकेमध्ये नमूद करण्यात येतील.

(४) जेव्हा दोन किंवा अधिक उमेदवारांची नावे समान असतील तेव्हा त्यामधील फरक स्पष्ट करण्यासाठी सदर उमेदवारांचा व्यवसाय अथवा पत्ता किंवा अन्य एखादी बाब त्यांच्या नावांसमोर नमूद केली जाईल.

(५) **सदर मतपत्रिका राज्य निवडणूक आयोग ठरवील अशा नमुन्यात असेल.**

(६) ग्रामपंचायत निवडणूकीमध्ये आरक्षण वर्गवारीनुसार वेगवेगळ्या रंगांच्या मतपत्रिकांची तरतूद असल्याने बॅलटिंग युनिटमध्ये मतपत्रिका विहित जागी घट्ट बसविताना त्याचा क्रम खालीलप्रमाणे असेल.

१. सर्वात वर **अनुसूचित जातीकरीता** विहित **फिक्या गुलाबी** रंगांची मतपत्रिका असेल
२. त्याखाली **अनुसूचित जमातीकरीता** विहित **फिक्या हिरव्या** रंगांची मतपत्रिका असेल
३. त्याखाली **नागरिकांच्या मागासप्रवर्गाकरीता** विहित **फिक्या पिवळ्या** रंगांची मतपत्रिका असेल
४. त्याखाली **सर्वसाधारण उमेदवारांकरीता** विहित **पांढऱ्या** रंगांची मतपत्रिका असेल
५. त्याखाली **अनुसूचित जाती स्त्री राखीव** उमेदवाराकरीता विहित जागी- “**स्त्री राखीव**” असे नमूद केलेली **फिक्या गुलाबी** रंगाची मतपत्रिका असेल
६. त्याखाली **अनुसूचित जमाती स्त्री राखीव** उमेदवाराकरीता विहित जागी- “**स्त्री राखीव**” असे नमूद केलेली **फिक्या हिरव्या** रंगाची मतपत्रिका असेल
७. त्याखाली **नागरिकांच्या मागासप्रवर्ग स्त्री राखीव** उमेदवाराकरीता विहित जागी - “**स्त्री राखीव**” असे नमूद केलेली **फिक्या पिवळ्या** रंगाची मतपत्रिका असेल

८. त्याखाली सर्वसाधारण स्त्री उमेदवारांकरीता विहित जागी - “स्त्री राखीव” असे नमूद केलेली पांढऱ्या रंगांची मतपत्रिका असेल

मात्र ग्रामपंचायत निवडणूकांमध्ये एका प्रभागातून कमीत कमी दोन व जास्तीत जास्त तीन उमेदवार निवडून दिले जातील, अशी तरतूद असल्याने वर नमूद केलेल्या आठ वर्गवारीपैकी निवडणूक लढविणाऱ्या दोन किंवा तीन वर्गवारीपैकी यथास्थिती दोन किंवा तीन वर्गवारीच्या विहित मतपत्रिका वापरल्या जातील व त्या व्यतिरिक्त इतर मतपत्रिका वापरल्या जाणार नाहीत.

(७) एका प्रभागातून सर्व वर्गवारींच्या एकूण सर्व उमेदवारांची संख्या १५ (पंधरा) हून अधिक इ गाल्यास आवश्यकतेनुसार दोन किंवा तीन किंवा चार बॅलटिंग युनिट विहित पध्दतीने जुळणी करून वापरली जातील.

(८) खालील तरतुदींच्या अधीन राहून निवडणूक निर्णय अधिकारी,-

(अ) निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची नावे व चिन्हे नमूद केलेली (मतपत्रिका) बॅलटिंग युनिटमध्ये योग्य जागी घट्ट बसवील आणि स्वतःची सही करून सीलबंद करील. त्याशिवाय, उपस्थित असलेले उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी जे सीलवर सही करू इच्छितात त्यांच्या स्वाक्ष-या घेईल.

(ब) निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची संख्या कंट्रोल युनिटमध्ये सेट करील आणि अशी संख्या निश्चित करावयाचा मशिनचा विभाग बंद करून तो सीलबंद करील व त्यावर स्वतःची स्वाक्षरी करील. त्याशिवाय, उपस्थित असलेले उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी जे सीलवर सही करू इच्छितात त्यांच्या स्वाक्ष-या घेईल.

५. **मतदान केंद्रातील व्यवस्था :-** (१) प्रत्येक मतदान केंद्राबाहेर खालील गोष्टी ठळकपणे दिसतील अशा रितीने लावण्यात येतील-

(अ) संबंधित मतदान केंद्रांवर त्या मतदान केंद्राच्या अंतर्गत येणारे असे क्षेत्र ज्या विशिष्ट क्षेत्रातील मतदार मतदान करण्यास पात्र आहेत तसेच संबंधित क्षेत्रामध्ये एकापेक्षा जास्त मतदान केंद्रे असतील तर त्या मतदान केंद्रांवर ज्या विशिष्ट क्षेत्रातील मतदार मतदान करण्यास पात्र आहेत त्या क्षेत्राचा तपशील दर्शविणारी सूचना.

(ब) निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची यादी.

(क) वर्गवारीनुसार उमेदवारांच्या मतपत्रिकेचा रंग नमूद करणारी सूचना

(२) प्रत्येक मतदान केंद्रात एक किंवा अधिक मतदान कक्ष ठेवण्यात येतील जेणेकरून, मतदार त्याचे मत कोणीही अन्य व्यक्ती पाहणार नाही, अशा रितीने नोंदवू शकतील.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक मतदान केंद्रावर मतदान यंत्र आणि मतदार यादीच्या संबंधित भागाची प्रत आणि मतदानासाठी आवश्यक ते अन्य निवडणूक साहित्य पुरवील.

६. **मतदान केंद्रात प्रवेश :-** मुंबई ग्रामपंचायत (निवडणूक) नियम, १९५९ मधील तरतुदीनुसार मतदान केंद्राध्यक्ष/मतदान अधिकारी मतदान केंद्रात एकावेळी प्रवेश देण्यासाठी मतदारांची संख्या विनियमित करील. तसेच सदर नियमात नमूद केलेल्या अधिकृत व्यक्तींव्यतिरिक्त अन्य कोणालाही मतदान केंद्रात प्रवेश देणार नाही.

७. **मतदानासाठी मतदान यंत्र तयार करणे :-** (१) मतदान केंद्रात वापरण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचे कंट्रोल युनिट व बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्सवर खालील तपशील नमूद केलेली खूणचिन्ही लावलेली असेल

(अ) मतदार संघाचा अनुक्रमांक आणि मतदार संघाचे नाव, असल्यास;

(ब) मतदान केंद्राचा अनुक्रमांक आणि मतदान केंद्राचे अथवा केंद्रांची नावे;

(क) मतदान यंत्राचा अनुक्रमांक; आणि

(ड) मतदानाची तारीख.

(२) मतदानास सुरुवात करण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान प्रतिनिधी आणि इतर उपस्थित अधिकृत व्यक्ती यांना मतदान यंत्रामध्ये कोणत्याही मतदाराने आपले मत नोंदविलेले नाही व उपरोक्त परिच्छेद ७ (१) मध्ये नमूद केलेली खूणचिह्नी मतदान यंत्रावर लावलेली आहे हे दाखविले.

(३) मतदान यंत्राचे कंट्रोल युनिट सुरक्षित करण्यासाठी कागदी मोहोर (पेपर सील) वापरली जाईल, आणि त्यावर मतदान केंद्राध्यक्ष आपली स्वतःची सही करील. तसेच उपस्थित मतदान प्रतिनिधी जे कागदी मोहोरेवर सही करण्यास इच्छुक असतील त्यांच्याही सहया घेईल.

(४) मतदान केंद्राध्यक्ष त्यानंतर मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटमध्ये विहित केलेल्या जागी वरीलप्रमाणे सहया केलेले कागदी मोहोर घट्ट चिकटविले आणि ती सुरक्षित व मोहोरबंद करील.

(५) कंट्रोल युनिट सुरक्षित करण्यासाठी वापरण्यात येणारे कागदी मोहोर अशारितीने घट्ट चिकटविण्यात येईल, जेणेकरून कागदी मोहोर तोडल्याशिवाय "रिझल्ट" बटन दाबता येणार नाही.

(६) वरीलप्रमाणे बंद केलेले आणि सुरक्षित केलेले कंट्रोल युनिट मतदान केंद्राध्यक्ष तसेच मतदान प्रतिनिधी या सर्वांना दिसले अशारितीने ठेवण्यात येईल आणि बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स मतदान कक्षात ठेवण्यात येतील.

८. चिन्हांकित मतदार यादी :- मतदानास सुरुवात करण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्ष सर्व मतदान प्रतिनिधी व इतर उपस्थितांना चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये पुढील बाबींव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही खुणा केल्या नसल्याचे दाखवून देईल -

(अ) टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ मधील परिच्छेद ३ उप परिच्छेद २ मधील तरतुदीनुसार केलेल्या खुणेव्यतिरिक्त अन्य कोणतीही खूण करण्यात आलेली नाही ; आणि

(ब) टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ मधील परिच्छेद ५(२) मधील तरतुदीनुसार केलेल्या खुणेव्यतिरिक्त अन्य कोणतीही खूण करण्यात आलेली नाही.

९. महिला मतदारांसाठी सुविधा :- (१) जेव्हा एखादया मतदान केंद्रात महिला व पुरुष असे दोन्ही मतदार असतील तेव्हा आवश्यकता असल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष पुरुष व महिला यांच्या वेगवेगळ्या रांगा करून काही पुरुष व त्यानंतर काही महिला अशाप्रकारे मतदानासाठी पाठविले.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी अथवा मतदान केंद्राध्यक्ष एखादया मतदान केंद्रावर महिला मतदारांना सहाय्य करण्यासाठी आवश्यकतेनुसार एखादी महिला सहाय्यक नियुक्त करील. जेणेकरून, ती मतदान केंद्राध्यक्षास सर्वसाधारणपणे मतदान प्रक्रियेमध्ये अनुज्ञेय मदत करू शकेल. विशेषतः आवश्यकता भासल्यास एखादया महिला मतदाराची ओळख पटविणे अथवा तिची झडती घेणे इत्यादी यामध्ये मदत करू शकेल.

१०. मतदारांची ओळख पटविणे :- मुंबई ग्रामपंचायत (निवडणूक) नियम, १९५९ मधील तरतुदीनुसार विहित केलेली पध्दती यासंदर्भात अवलंबिली जाईल.

११. मतदान कर्तव्यार्थ नेमलेल्या लोकसेवकांना दयावयाची सुविधा :- (१) टपालाने मतदान करू इच्छिणाऱ्या निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदाराने टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ अन्वये विहित केलेल्या पीबी-१ या प्रपत्रात निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे मतदानाच्या तारखेपूर्वी कमीत कमी ७ दिवस अगोदर अथवा निवडणूक निर्णय अधिकारी कमी करतील अशा मुदतीपूर्वी पोहोचेल अशा बेताने अर्ज करावा आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची अर्जदार हा निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेला मतदार आहे, अशी खात्री झाल्यास अशा अर्जदारास टपाली मतपत्रिका देण्यात येईल.

(२) ज्या ठिकाणी मतदाराची नेमणूक त्याच्याच मतदार संघात मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी किंवा मतदान कर्मचारी म्हणून वा अन्य निवडणूक कामासाठी करण्यात आली असेल तर असा मतदार टपालाद्वारे मतदान करण्याऐवजी ज्या केंद्रावर त्याला नेमणूक देण्यात आली आहे, त्याच मतदान केंद्रावर मतदान करू शकतो. परंतु, यासाठी त्याने विहित नमुन्यातील निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक आहे. यासंदर्भात निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतर, -

(क) मतदान केंद्राध्यक्ष त्यावर सादर प्रमाणपत्र सादर करणा-या संबंधित व्यक्तीची स्वाक्षरी घेईल.

(ख) मतदान केंद्राध्यक्ष निवडणूक कार्य प्रमाणपत्रात नमूद केल्यानुसार संबंधित व्यक्तीचे नाव व त्याचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक चिन्हांकित मतदार यादीच्या शेवटी नमूद करील; आणि

(ग) संबंधित मतदान केंद्रावर मतदान करण्यास पात्र असलेल्या अन्य कोणत्याही मतदाराने ज्याप्रमाणे मतदान केले असते त्याप्रमाणे त्यास मतदान करू देईल.

१२. मतदाराच्या ओळखीस आव्हान :- यासंदर्भात मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील विहित केलेल्या तरतुदी यासंदर्भात लागू राहतील.

१३. तोतयेंगिरीस प्रतिबंध करणे :- यासंदर्भात मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ अंतर्गत विहित केलेले नियम व राज्य निवडणूक आयोगाने निर्गमित केलेले आदेश यासंदर्भात लागू राहतील.

१४. मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याची कार्यपध्दती :- (१) एखादया मतदारास मतदान करण्याची अनुमती देण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्ष -

(अ) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये नमूद केलेला मतदाराचा अनुक्रमांक व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवहीत नमूद करील.

(ब) मतदाराची स्वाक्षरी घेईल अथवा अंगठ्याचा ठसा उपरोक्त नमूद मतदार नोंदवहीत उमटवील ; आणि

(क) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये संबंधित मतदारांच्या नावांसमोर खूण करील, जेणेकरून त्यास मतदान करण्याची अनुमती देण्यात आलेली आहे.

परंतु, कोणत्याही मतदारास त्याने व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवहीत स्वाक्षरी केल्याशिवाय अथवा अंगठ्याचा ठसा उमटविल्याशिवाय त्यास मतदान करण्याची अनुमती देणार नाही.

(२) एखादया व्यक्तीने उपरोक्त नमूद मतदार नोंदवहीत अंगठ्याचा ठसा उमटविल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष अथवा मतदान अधिकारी यांनी अंगठ्याचा ठसा साक्षांकित करणे आवश्यक राहिल.

१५. बॅलेटिंग युनिटवरील “End” बटनाचा वापर :- (१) जेथे एकाहून अधिक वर्गवारीतील पदांकरीता मतदान होते तेथे “End” बटन उघडून (Unmask) ठेवण्यात यावे. साधारणपणे मतदाराकडून सर्व वर्गवारीतील पदांसाठी मतदान केल्यावर “End” बटनाचा वापर करण्याची आवश्यकता नाही. इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र दोन किंवा आवश्यक तेथे तीन मतांसाठी सेट केले असेल. अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये जर एखादया मतदाराने ज्यासाठी निवडणूक लढविली जात आहे, त्या सर्व पदांपैकी एका पदाकरिता किंवा कोणत्याही पदासाठी मतदान केले नाही व मतदार मतदान कक्षामधून बाहेर निघाला तर केंद्राध्यक्षांना ही गोष्ट त्यांच्याकडे असलेल्या “Control Unit” वर लाल दिवा न विझल्यामुळे लक्षात येईल व अशावेळी मतदाराने द्यावयाच्या मतापेक्षा कमी मते नोंदविली तर मतदान यंत्र पुढील मतदारासाठी तयार (Ready) होणार नाही. अशा परिस्थितीत केंद्राध्यक्षांनी संबंधित मतदाराला त्याचे मतदान पूर्ण न झाल्याबाबतची कल्पना देणे आवश्यक राहिल व मतदारास मतदान पूर्ण करण्याबाबत, विनंती करावी. जर मतदाराने पुन्हा मतदान कक्षात जाऊन उर्वरित पदांकरीता मत नोंदविले तर या बटनाचा वापर करण्याची आवश्यकता भासणार नाही. पण जर मतदारास उर्वरित पदांपैकी एका पदासाठी किंवा दोन्ही पदांकरीता कोणालाही मतदान करावयाचे नसेल तेव्हा त्या मतदारास त्याने “End” बटन दाबण्याबाबत विनंती करण्यात यावी.

जेणेकरून त्याची मतदानाची प्रक्रिया पूर्ण होईल व केंद्राध्यक्षांकडे असलेल्या नियंत्रण युनिटवरील "Control Unit" लाल दिवा विझून जाईल व इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र पुढील मतदानासाठी तयार होईल. अपवादात्मक प्रकरणापैकी कधी एखादा मतदार "End" बटन दाबण्यासाठी नकार देईल तेव्हा मतदान केंद्राध्यक्षांनी मतदान यंत्रावरील मतपत्रिकेसह सर्व भाग ("End" बटना व्यतिरिक्त) अपारदर्शक पुठ्याने झाकावा व त्यानंतर केंद्राध्यक्षांनी केंद्रात उपस्थित असलेल्या सर्व मतदान प्रतिनिधींना बरोबर घेऊन त्यांच्या साक्षीने "End" बटन दाबावे व याबाबतची योग्य ती नोंद मतदान केंद्राध्यक्षांच्या डायरीमध्ये घ्यावी.

(२) जेथे एकापेक्षा जास्त बॅलट युनिट वापरण्यात येते तेव्हा फक्त शेवटच्या बॅलट युनिटवरील "End" बटन कार्यान्वीत असेल. बाकी बॅलट युनिटवरील "End" बटने पांढऱ्या पट्टीने झाकून (Masked) ठेवावे.

(३) पोटनिवडणुकांच्यावेळी जर एकच मत द्यावयाचे असेल तर "End" बटनाला पांढऱ्या पट्टीने झाकून (Masked) ठेवावे.

१६. मतदारांनी मतदान केंद्रात मतदानाबाबत तसेच मतदान पध्दतीबाबत गुप्तता बाळगणे :- (१) प्रत्येक मतदाराने त्यास उपरोक्त परिच्छेद १४ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे मतदान करण्यास अनुमती दिल्यानंतर मतदानाबाबत मतदान केंद्रात गुप्तता बाळगणे आवश्यक असून, आणि त्यादृष्टीने मतदान करताना खाली नमूद केल्याप्रमाणे कार्यपध्दती अनुसरणे आवश्यक आहे.

(२) मतदान करण्यास अनुमती दिल्यानंतर मतदार तात्काळ ज्याच्या अखत्यारित कंट्रोल युनिट आहे अशा मतदान अधिका-याकडे अथवा मतदान केंद्राध्यक्षाकडे जाईल व संबंधित मतदान अधिकारी अथवा मतदान केंद्राध्यक्ष कंट्रोल युनिटचे योग्य ते बटण दाबून मतदारास मतदान करता यावे यासाठी बॅलटिंग युनिट सुरु (Activate) करील.

(३) त्यानंतर मतदार तात्काळ -

(अ) मतदान कक्षाकडे जाईल;

(ब) बॅलटिंग युनिटवर उमेदवारांची नावे व चिन्हे ज्या ठिकाणी दर्शविली आहेत, तेथे त्याला हव्या असलेल्या उमेदवारासमोरील बटण दाबून आपले मत / मते नोंदविल; आणि

(क) मतदान कक्षाच्या बाहेर येईल आणि मतदान केंद्राबाहेर पडेल.

(४) कोणताही मतदार, मत नोंदविण्यासाठी अनावश्यक उशीर लावणार नाही.

(५) एखादा मतदार मतदान कक्षात असल्यास अन्य कोणत्याही मतदारास मतदान कक्षात जाण्याची अनुमती देण्यात येणार नाही.

(६) वरील नमूद परिच्छेद १४ आणि १९ मधील तरतुदीनुसार एखादया मतदारास मतदान करण्याची अनुमती देण्यात आल्यानंतर वरील उप परिच्छेद (३) मध्ये विहित केलेली कार्यपध्दती अनुसरण्यास एखादया मतदाराने, त्यास मतदान केंद्राध्यक्षांने ताकीद दिल्यानंतरही सूचनांचे पालन करण्यास नकार दिल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष अथवा मतदान अधिकारी, मतदान केंद्राध्यक्षांच्या आदेशानुसार अशा मतदारास मतदान करू देणार नाही.

(७) वरील उप परिच्छेद (६) मध्ये नमूद केल्यानुसार एखादया मतदारास मतदान करण्याची अनुमती नाकारण्यात आल्यास "मतदान प्रक्रियेचा भंग"असा अभिप्राय नमुना व्हीएम-१ या मतदारांच्या नोंदवहीत मतदान केंद्राध्यक्षांच्या स्वाक्षरीसह नमूद करण्यात यावा.

१७. अंध अथवा अपंग मतदारांनी मत नोंदविणे : (१) एखादा मतदार त्याच्या अंधत्वामुळे अथवा अन्य शारिरीक अपंगत्वामुळे त्याला सहाय्य मिळाल्याशिवाय बॅलटिंग युनिटवरील चिन्हे ओळखून योग्य ते बटण दाबून मत नोंदविण्यास असमर्थ आहे, अशी मतदान केंद्राध्यक्षाची खात्री झाल्यास मतदारास २१ वर्षांपेक्षा कमी वय नसलेला सहाय्यक त्याच्यासोबत मतदान कक्षात घेऊन जाण्यास व त्याच्या इच्छेनुसार मतदान करण्यास अनुमती देईल.

परंतु, मतदानाच्या दिवशी कोणत्याही व्यक्तीस अंध अथवा, अपंग मतदारास मदत करण्यासाठी एकापेक्षा जास्त मतदाराची सहाय्यक म्हणून काम करण्यास अनुमती देण्यात येणार नाही.

परंतु आणखी असे की, कोणत्याही व्यक्तीस या नियमाखाली वरीलप्रमाणे सहाय्यक म्हणून काम करण्याची अनुमती देण्यापूर्वी संबंधित व्यक्ती असे जाहीर करील की, ती व्यक्ती मतदाराच्या वतीने नोंदविलेले मत गुप्त ठेवील, तसेच त्याने एकाच दिवशी एकापेक्षा जास्त मतदाराचा सहाय्यक म्हणून काम केलेले नाही.

(२) मतदान केंद्राध्यक्ष अशा सर्व बाबींच्या नोंदी व्हीएम-५ या नमुन्यात ठेवील.

१८. मतदान करण्याची इच्छा नसलेला मतदार :- एखादया मतदाराने त्याचा मतदार यादीतील क्रमांक नमुना व्हीएम-१ मधील मतदार नोंदवहीत नोंदविल्यानंतर तसेच या आदेशाच्या परिच्छेद १४(१) मधील तरतुदीनुसार त्यामध्ये स्वाक्षरी केल्यानंतर अथवा अंगठ्याचा ठसा उमटवल्यानंतर मतदान करावयाचे नाही असे ठरविल्यास, त्याच्या नावासमोर नमुना व्हीएम-१ मधील मतदार नोंदवहीत तसा अभिप्राय मतदान केंद्राध्यक्ष लिहिल आणि अशा अभिप्रायासमोर संबंधित मतदाराची स्वाक्षरी घेईल अथवा त्याच्या अंगठ्याचा ठसा उमटवील.

१९. प्रदत्त मते :- (Tender Ballot) (१) एखादा मतदार, मतदान करण्यास आल्यानंतर त्याच्या वतीने अन्य एखादया व्यक्तीने मतदान केले आहे असे आढळून आल्यास अशा मतदारास त्याची ओळख पटविण्यासंदर्भातील प्रश्नांची उत्तरे त्याने समाधानकारकरित्या मतदान केंद्राध्यक्षास दिल्यास त्यास बॅलटिंग युनिटवर मतदान करण्यास अनुमती देण्याऐवजी, त्यास राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेल्या नमुन्यानुसार व भाषेतील अथवा भाषेतील तपशील समाविष्ट असलेली प्रदत्त मतपत्रिका (Tender Ballot Paper) देण्यात येईल. (प्रदत्त मतपत्रिका कोणत्या आकाराची असावी असा प्रश्न उपस्थित होणार असल्यामुळे असे नमूद करण्यात येते की, बॅलटिंग युनिटवर घट्ट चिकटविण्यासाठी ज्याप्रकारची मतपत्रिका छापली जाणार आहे. त्याचप्रकारची मतपत्रिका प्रदत्त मतपत्रिका म्हणून वापरण्यात यावी म्हणजेच बॅलटिंग युनिटवर लावलेली मतपत्रिका व प्रदत्त मतपत्रिका या एकच असतील. मात्र प्रत्येक प्रदत्त मतपत्रिकेच्या पाठीमागे “प्रदत्त मतपत्रिका” असा शिक्का मारलेला असेल.)

(२) प्रत्येक मतदार त्यास प्रदत्त मतपत्रिका देण्यापूर्वी नमुना व्हीएम-२ मध्ये स्वतःचे नाव लिहिल.

(३) प्रदत्त मतपत्रिका मिळाल्यानंतर असा मतदार त्वरीत, -

(अ) मतदान कक्षाकडे जाईल;

(ब) त्याला देण्यात आलेल्या मतपत्रिकेवर त्याला देण्यात आलेल्या उपकरणाच्या सहाय्याने त्याला ज्या उमेदवारास मतदान करावयाचे आहे त्याच्या नावासमोर "x" अशी खूण करील;

(क) स्वतःचे मत उघड होणार नाही, अशारितीने मतपत्रिकेची घडी करील;

(ड) मतदान केंद्राध्यक्षास आवश्यक वाटल्यास मतपत्रिकेवरील विभेदक चिन्हाची खूण दाखवील;

(ई) मतदान केंद्राध्यक्षास मतपत्रिका देईल व मतदान केंद्राध्यक्ष ती मतपत्रिका त्यासाठी ठेवलेल्या विशिष्ट पाकिटात ठेवील; आणि

(फ) मतदान केंद्राबाहेर पडेल.

(४) एखादा मतदार अंधत्व अथवा अन्य शारिरीक अपंगत्वामुळे मतदान करण्यास सहाय्य मिळाल्याशिवाय मत नोंदविण्यास असमर्थ असल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष त्याला वरील पध्दती अनुसरून परिच्छेद १७ मध्ये विहित केलेल्या कार्यपध्दतीनुसार त्याच्या इच्छेनुसार सहाय्यक देऊन मतदान करण्याची अनुमती देईल.

२०. मतदान सुरु असताना मतदान कक्षात मतदान केंद्राध्यक्षाने प्रवेश करण्याबाबत :-

(१) मतदान केंद्राध्यक्ष त्याला जेव्हा जेव्हा आवश्यकता वाटेल अशावेळी, मतदान सुरु असताना परंतु मतदान कक्षात कोणीही मतदार नाही अशावेळी, मतदान कक्षात प्रवेश करील आणि बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स सुरक्षित असून, त्याला कोणत्याही प्रकारे बिघडविण्यात आलेले नाही याची खात्री करील.

(२) एखादा मतदार मतदान कक्षात प्रवेश केल्यानंतर तो बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स बिघडविण्याचा प्रयत्न करीत आहे अथवा मतदान कक्षात आवश्यकतेपेक्षा जास्त वेळ थांबलेला आहे, असे मतदान केंद्राध्यक्षास आढळून आल्यास तो मतदान कक्षात प्रवेश करील आणि मतदान प्रक्रिया सुरळीतपणे व विहित पध्दतीनुसार सुरु राहण्याच्या दृष्टीने योग्य ती पावले उचलील.

(३) मतदान केंद्राध्यक्ष ज्या ज्या वेळी मतदान कक्षात या नियमाखाली प्रवेश करील तेव्हा तो आपल्या सोबत मतदान प्रतिनिधींना त्यांची इच्छा असल्यास सोबत येण्याची अनुमती देईल.

२१. मतदान बंद करणे :- (१) राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या वेळेस मतदान बंद करण्याची दक्षता, मतदान केंद्राध्यक्ष घेईल आणि त्यानंतर कोणत्याही मतदारास मतदान केंद्रात प्रवेश करण्याची अनुमती देणार नाही.

परंतु, मतदान बंद होण्याच्या वेळेस जितके मतदार, मतदान केंद्रात असतील त्या सर्वांना आपले मत नोंदविण्याची अनुमती विहित कार्यपध्दतीचा अवलंब करून देण्यात येईल.

(२) मतदान बंद होण्याच्यावेळी एखादा मतदार मतदान केंद्रात होता किंवा कसे? या विषयी कोणताही प्रश्न निर्माण झाल्यास त्याबाबतचा निर्णय मतदान केंद्राध्यक्ष घेईल व त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

२२. नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब :- (१) मतदान बंद झाल्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्ष नमुना व्हीएम-३ मध्ये मतदान नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब तयार करील आणि "**नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब**" (**Balat Paper Account**) असे लिहिलेल्या वेगळ्या पाकिटात तो ठेवील.

(२) मतदान बंद झाल्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्ष प्रत्येक मतदान प्रतिनिधीस व्हीएम-३ या नमुन्यातील नोंदविलेल्या मतांच्या **हिशेबाच्या (Ballot Paper Account)** नमुन्याची स्वतः साक्षात्कृत केलेली सत्यप्रत देईल आणि ती दिल्याची पोहोच संबंधित मतदान प्रतिनिधींकडून घेईल.

२३. मतदान बंद झाल्यानंतर मतदान यंत्र मोहोरबंद (Seal) करणे :- (१) मतदान बंद झाल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर मतदान केंद्राध्यक्ष कंट्रोल युनिट बंद करील व ते बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्सपासून वेगळे करील, जेणेकरून बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्समध्ये आणखी कोणतीही मते नोंदविली जाणार नाहीत.

(२) राज्य निवडणूक आयोगाने दिलेल्या सूचनांनुसार कंट्रोल युनिट आणि बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स त्यानंतर मोहोरबंद केली जातील आणि सुरक्षित ठेवली जातील, तसेच ती मोहोरबंद करण्यासाठी अशा प्रकारे सील चिकटविण्यात येतील, जेणेकरून सील तोडल्याशिवाय कोणतेही युनिट उघडता येणार नाही.

(३) मतदान केंद्रात उपस्थित असलेले जे मतदान प्रतिनिधी अशा सीलवर सही करण्यास इच्छुक असतील त्यांना सीलवर सही करण्याची अनुमती देण्यात येईल.

२४. इतर पाकिटे मोहोरबंद करणे :- (१) मतदान केंद्राध्यक्ष वेगवेगळ्या प्रकारच्या पाकिटात खालील बाबी ठेवील :-

- (अ) चिन्हांकित मतदार यादी;
- (ब) नमुना व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवही ;
- (क) नमुना व्हीएम-२ मधील प्रदत्त मते (Tender Votes) व त्यांची यादी ठेवण्यात आलेले पाकीट;
- (ड) विहित नमुन्यांत आढळित मतांची यादी; (List of Challenged Votes) आणि
- (ई) राज्य निवडणूक आयोगाने सूचना दिल्यानुसार सीलबंद करावयाचे अन्य कोणतेही कागदपत्र ठेवलेले पाकीट.

(२) मतदान केंद्राध्यक्ष शिक्का (सील) वापरुन वरील सर्व पाकीटे मोहोरबंद करण्यात येतील आणि त्यावर उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी अथवा मतदान प्रतिनिधी यापैकी जे उपस्थित असतील व त्यावर स्वाक्षरी करू इच्छित असतील त्यांना स्वाक्षरी करण्याची अनुमती देण्यात येईल.

२५. निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे मतदान यंत्रे पाठविणे :-

(१) मतदान केंद्राध्यक्ष त्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे त्यांनी सूचना दिलेल्या स्थळी खालील बाबी पाठविल किंवा पाठविण्याची व्यवस्था करील :-

(अ) मतदान यंत्र;

(ब) नमुना व्हीएम-३ मधील नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब;

(क) या आदेशाच्या परिच्छेद २३ मध्ये नमूद केलेली मोहोरबंद पाकीटे; आणि

(ड) मतदान केंद्रावर वापरण्यात आलेली सर्व कागदपत्रे.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी मतमोजणीस सुरुवात होईपर्यंतच्या कालावधीत मतदान यंत्रे, पाकीटे व अन्य कागदपत्रे सुरक्षित ठेवण्याच्या दृष्टीने त्यांच्या वाहतुकीची योग्य ती व्यवस्था करील.

२६. मतदान स्थगित करण्याची कार्यपध्दती : (१) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील तरतुदीच्या अनुषंगाने एखाद्या मतदान केंद्रावरील मतदान स्थगित करावे लागल्यास वरील परिच्छेद २२ ते २५ मधील तरतुदी, शक्य असेल तोवर, वरील तरतुदीनुसार मतदान बंद झाले असे समजून लागू होतील.

(२) उपरोक्त तरतुदींमध्ये शिफारस केल्यानुसार मतदान सुरु झाल्यानंतर ज्या मतदाराने मतदान स्थगित होण्यापूर्वी मतदान केले आहे त्यांना उपरोक्त नियमांच्या तरतुदीनुसार पुन्हा मतदान करता येणार नाही.

(३) जेव्हा वरीलप्रमाणे स्थगित केलेले मतदान पुन्हा सुरु होईल त्यावेळी निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक मतदान केंद्रावरील मतदान केंद्राध्यक्षास चिन्हांकित मतदार यादी, नमुना व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवही इत्यादी सीलबंद केलेली कागदपत्रे व नवीन मतदान यंत्र पुरविल.

(४) मतदान केंद्राध्यक्ष उपरोक्त नमूद सीलबंद पाकीटे मतदान प्रतिनिधींच्या उपस्थितीत उघडील आणि त्यापैकी चिन्हांकित मतदार यादीचा स्थगित केलेले मतदान पुन्हा सुरु करताना मतदारांच्या नावावर खुणा करण्यासाठी वापर करील.

(५) या आदेशाचे परिच्छेद ४ ते २५ मधील तरतुदी स्थगित केलेले मतदान पुन्हा घेण्यासाठी स्थगितीपूर्वी जशा लागू होत्या तशा लागू होतील.

२७. मतदान यंत्राची तपासणी व निरीक्षण :- (१) ज्या मतदान केंद्रावर एकापेक्षा जास्त मतदान यंत्रे वापरण्यात आलेली आहेत अशा मतदान केंद्रावरील कंट्रोल युनिट्सची निवडणूक निर्णय अधिकारी तपासणी व निरीक्षण करील आणि अशा यंत्रावरील मतमोजणी एकत्रितरित्या करण्यात येईल.

(२) वरील उप परिच्छेद (१) मधील तरतुदीनुसार एखाद्या कंट्रोल युनिटवरील नोंदविण्यात आलेल्या मतांची मतमोजणी करण्यापूर्वी उमेदवार त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी अथवा मतमोजणी प्रतिनिधी यांना मतमोजणी टेबलवर मतदान यंत्राचे पेपर सील तसेच अन्य महत्वपूर्ण सील यांची तपासणी करुन ती समाधानकारकरित्या सुरक्षित आहेत, याबाबत त्यांची खात्री करुन घेता येईल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी कोणतेही मतदान यंत्र बिघडविण्यात (Tampered with) आलेले नाही, याची खात्री करुन घेईल.

(४) एखादे मतदान यंत्र बिघडविण्यात आले आहे आणि त्यामुळे त्यामध्ये नोंदविलेल्या मतांच्या आकडेवारीत फरक झाला असल्याची शक्यता आहे, निवडणूक निर्णय अधिकारी याची अशी खात्री झाल्यास, तो अशा बिघडविण्यात आलेल्या मतदान यंत्राच्या मतांची मतमोजणी करणार नाही, आणि मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील तरतुदीनुसार नव्याने मतदान घेण्याची कार्यपध्दती अनुसरिल.

२८. मतमोजणी :- (१) कोणतेही मतदान यंत्र बिघडविण्यात आलेले नाही, याची खात्री झाल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी संबंधित मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटवरील "रिझल्ट-१" हे योग्य ते बटण दाबून त्या

यंत्रावर किती मते नोंदविण्यात आलेली आहेत, यांची संख्या पाहिल आणि त्या मतदान यंत्रावर प्रत्येक उमेदवाराच्या संदर्भात नोंदविण्यात आलेली मते त्यासाठी योजना करण्यात आलेल्या मतदान यंत्राच्या डिस्प्ले पॅनेलवर दाखविल.

(२) प्रत्येक उमेदवारास मिळालेली मते वरीलप्रमाणे मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटवरील डिस्प्ले पॅनेलवर दाखविण्यात आल्यानंतर -

(अ) व्हीएम-४ या नमुन्यात प्रत्येक उमेदवाराच्या संदर्भात नोंदविण्यात आलेली मते वेगळ्याने नमूद करण्यात येतील;

(ब) व्हीएम-४ या नमुन्यातील प्रपत्र पूर्णपणे लिहून झाल्यानंतर आणि त्यावर मतमोजणी पर्यवेक्षक आणि उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी अथवा मतदान प्रतिनिधी यांच्या त्यावर स्वाक्ष-या घेण्यात येतील; आणि

(क) व्हीएम-४ या नमुन्यात सर्व संबंधित बाबी भरून झाल्यानंतर रिझल्ट्स शीट मधील निर्णय जाहीर करण्यात येईल.

२९. काढता येणारी मेमरी सीलबंद करणे :-

(१) मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटमध्ये नोंदविलेली उमेदवारनिहाय मते किती आहेत? याची खात्री करून ती व्हीएम-४ या विहित नमुन्यात नमूद केल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी कंट्रोल युनिटमधील काढता येणारी मेमरी (Detachable Memory) मतदान यंत्रामधून बाहेर काढील, सीलबंद करील व त्यावर स्वाक्षरी करून स्वतःचा शिक्का उमटविल. तसेच उपस्थित उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी ज्यांना त्यावर सही करावयाची इच्छा असेल अथवा अंगठ्याचा ठसा उमटविण्याची इच्छा असेल त्यांना तशी परवानगी देईल. परंतु, काढता येणा-या मेमरीमधील मते पुसली जाणार नाहीत याची दक्षता घेईल.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी वरीलप्रमाणे सीलबंद केलेल्या काढता येणा-या मेमरीला त्यासाठी विशेषतः तयार केलेल्या खोक्यामध्ये ठेविल. तसेच खोक्यावर खालील तपशील

नमूद करण्यात येईल :-

- (क) ग्रामपंचायतीचे नाव व मतदार संघ (प्रभाग/जागा क्रमांक)
- (ख) मतदान केंद्र क्रमांक अथवा नाव जेथे ती काढता येणारी मेमरी उपयोगात आणली गेली आहे;
- (ग) काढता येणा-या मेमरीचा अनुक्रमांक;
- (घ) मतदानाची तारीख; आणि
- (ड) मतमोजणीची तारीख

३०. इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रातील काढता येणारी मेमरी व निवडणूकीशी संबंधित कागदपत्रे यांचा ताबा :-

(१) निवडणूकीमध्ये वापरण्यात आलेली इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रातील काढता येणारी मेमरी संबंधित जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या ताब्यात राहतील.

(२) जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले अधिकारी हे त्यांच्या ताब्यात खालील बाबी सुरक्षितपणे ठेवतील.

- (अ) चिन्हांकित मतदार यादी असलेले पाकीट.
- (ब) नमुना व्हीएम-१ मध्ये ठेवलेली मतदार नोंदवही असलेले पाकीट.
- (क) नमुना व्हीएम-४ या नमुन्यात प्रत्येक उमेदवारासमोर नोंदविण्यात आलेल्या मतांचा हिशेब ठेवलेले पाकीट.
- (ड) निवडणूकासंदर्भातील अन्य कागदपत्र.

३१. इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रातील काढता येणारी मेमरी व निवडणूकीसंबंधी अन्य कागदपत्रे सादर करणे अथवा त्यांचे निरीक्षण :-

(१) जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या ताब्यात असलेल्या खालील बाबी :-

- (अ) चिन्हांकित मतदार यादी ठेवलेले पाकीट.
(ब) नमुना व्हीएम १ या नमुन्यात ठेवलेल्या मतदार नोंदवही असलेले पाकीट.

या बाबी सक्षम न्यायालयाच्या आदेशाशिवाय अन्य कोणत्याही व्यक्तिस उघडता येणार नाहीत अथवा त्यांचे निरीक्षण करता येणार नाही अथवा कोणासमोर सादर करता येणार नाहीत.

(२) उपरोक्त परिच्छेद २९ मधील तरतुदीनुसार सीलबंद केलेल्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राच्या काढता येणा-या मेमरी असलेली सिलबंद पाकीटे व Boxes जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या ताब्यात राहतील व ती शासकीय कोषागार किंवा उपकोषागारामध्ये ठेवण्यात येतील व सक्षम न्यायालयाच्या आदेशाशिवाय अन्य कोणत्याही व्यक्तिस उघडता येणार नाही, त्याचे निरीक्षण करता येणार नाही अथवा कोणासमोर सादर करता येणार नाही.

(३) राज्य निवडणूक आयोग आदेश देईपर्यंत जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेला अधिकारी यांच्या ताब्यात असलेली इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राची काढता येणारी मेमरी जशीच्या तशी ठेवली जातील व ती अन्य कोणत्याही निवडणूकीसाठी राज्य निवडणूक आयोगाच्या अनुमतीशिवाय वापरता येणार नाहीत. जरी सील केलेली मेमरी ज्या प्रभागाशी संबंधित असेल त्या प्रभागामध्ये कोणतीही निवडणूक याचिका दाखल न झाल्यास ही मेमरी तीन महिन्यांच्या अवधीनंतर राज्य निवडणूक आयोग निदेश देईल अशा ठिकाणी परत करण्यात येईल. तसेच या मेमरीमधील माहिती नष्ट करण्यात येईल.

(४) ज्या मतदार संघाच्या (प्रभागाच्या / जागेच्या बाबत) कोणतीही निवडणूक याचिका अथवा अन्य कोणत्याही न्यायालयात रिट याचिका प्रलंबित नसल्यास अन्य निवडणूक कागदपत्र ठेवलेली पाकीटे संबंधित नियमांतील तरतुदीनुसार नष्ट करता येतील.

३२. या आदेशानुसार विहित करण्यात आलेले सर्व नमुने खालील अनुसूचीमध्ये दिल्याप्रमाणे राहतील.

अनुसूची
नमुना व्हीएम-१
(पहा परिच्छेद १४)
मतदार नोंदवही

..... ग्रामपंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक

(जिल्हा-..... तालुका) प्रभाग क्रमांक / नांव..... मतदान केंद्राचा
क्रमांक व नांव.....

अ.क्र. (१)	मतदाराचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक (२)	मतदाराची स्वाक्षरी अथवा अंगठ्याचा ठसा (३)	अभिप्राय (४)
१.			
२.			
३.			
४.			
इत्यादी			

दिनांक :

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

नमुना व्हीएम-२
(पहा परिच्छेद १९)
प्रदत्त मतांची यादी

..... ग्रामपंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक
(जिल्हा-..... तालुका) प्रभाग क्रमांक / नांव.....
मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव.....

अ.क्र.	मतदाराचे नांव	मतदाराचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक	मतदान नोंदवहीत (नमुना व्हीएम-१) मधील संबंधित मतदाराच्या जागी ज्याने मतदान केले आहे तो अनुक्रमांक	मतदाराची स्वाक्षरी अथवा अंगठ्याचा ठसा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१.				
२.				
३.				
४.				
५.				
६.				
७.				
८.				
९.				
१०.				
इत्यादी.				

दिनांक

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

नमुना व्हीएम-३
(पहा परिच्छेद २२)
भाग-एक- नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब

.....ग्रामपंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक
(जिल्हा-..... तालुका) प्रभाग क्रमांक / नांव.....

मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव.....
कंट्रोल युनिटचा क्रमांक.....
मतदान केंद्रावर वापरलेल्या बॅलटिंग युनिटची संख्या

१. मतदान केंद्रावर नेमून दिलेल्या मतदारांची संख्या
२. मतदार नोंदवहीत (नमुना व्हीएम-१) नोंद झालेल्या एकूण मतदारांची संख्या
३. परिच्छेद १८ नुसार ज्या मतदारांनी मतदान न करण्याचे ठरविले त्यांची संख्या
४. परिच्छेद १६ नुसार मतदानास अनुमती न दिलेल्या मतदारांची संख्या
५. मतदान यंत्रामध्ये नोंदविल्या गेलेल्या एकूण मतदारांची संख्या
६. वरील अनुक्रमांक-५ मध्ये दाखविलेल्या एकूण मतांची संख्या =
(अनुक्रमांक-२ वजा अनुक्रमांक-३ वजा अनुक्रमांक-४) ही
आकडेवारी जुळते किंवा कसे अथवा काही फरक पडतो किंवा कसे,
७. परिच्छेद १९ नुसार प्रदत्त मतपत्रिका दिलेल्या मतदारांची संख्या
८. प्रदत्त मतपत्रिकांची संख्या

	अनुक्रमांक	
	पासून	पर्यंत
(अ) उपयोगासाठी मिळालेल्या
(ब) मतदारांना दिलेल्या
(क) उपयोगात न आणलेल्या व परत केलेल्या

९. कागदी मोहोरांचा (पेपर सील) हिशेब
१. पुरविल्या गेलेल्या कागदी मोहोरांचे
अनुक्रमांक

पासून.....पर्यंत.....

२. एकूण पुरविलेल्या कागदी मोहोरांची संख्या
 अनुक्रमांक
 पासून.....पर्यंत.....
३. उपयोगात आणलेल्या कागदी मोहोरांची संख्या
 अनुक्रमांक
 पासून.....पर्यंत.....
४. न वापरलेल्या कागदी मोहोरांची संख्या
 (जे निवडणूक निर्णय अधिका-यास परत केले)
 (क्रमांक - २ वजा ३)
 अनुक्रमांक
 पासून.....पर्यंत.....
५. खराब झालेल्या कागदी मोहोरांची संख्या,
 (असल्यास)
 अनुक्रमांक
 पासून.....पर्यंत.....
- मतदान प्रतिनिधींच्या स्वाक्ष-या
 १.....
 २.....
 ३.....
 ४.....
 ५.....

दिनांक-
 ठिकाण-

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही
 मतदान केंद्र क्रमांक.....

नमुना व्हीएम-४

(पहा परिच्छेद २८)

भाग- दोन - मतमोजणीचा निकाल

..... ग्रामपंचायत निवडणूक / पोटनिवडणूक
(जिल्हा-..... तालुका प्रभाग क्रमांक / नांव.....)

मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव.....

कंट्रोल युनिटचा क्रमांक

काढता येणा-या मेमरीचा क्रमांक.....

मतदान केंद्रावर वापरलेल्या बॅलटिंग युनिटची संख्या

अ.क्र. (१)	उमेदवाराचे नांव (२)	नोंदविलेल्या मतांची संख्या (३)
---------------	------------------------	-----------------------------------

- १.
- २.
- ३.
- ४.
- ५.
- ६.

एकूण

वर नमूद केलेल्या एकूण मतांची संख्या भाग-१ मधील अनुक्रमांक-५ येथे नमूद केलेल्या एकूण मतांच्या संख्येशी जुळते किंवा कसे अथवा काही फरक येतो किंवा कसे,

ठिकाण-

दिनांक-

मतमोजणी पर्यवेक्षकाची सही.....

उमेदवाराचे/मतदान प्रतिनिधीचे/मतमोजणी प्रतिनिधीचे नांव

पूर्ण सही.....

- १.
- २.
- ३.
- ४.
- ५.
- ६.

ठिकाण-

दिनांक-

निवडणूक निर्णय अधिका-याची सही

नमुना व्हीएम-५
(पहा परिच्छेद १७)
अंध व अपंग मतदारांची यादी

.....ग्रामपंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक

(जिल्हा-..... तालुका

प्रभागक्रमांक/नांव.....

मतदानकेंद्राचा क्रमांक व नांव.....

मतदाराचा अनुक्रमांक व मतदान केंद्र क्रमांक (१)	मतदाराचे पूर्ण नांव (२)	साथीदाराचे पूर्ण नांव (३)	साथीदाराचा पत्ता (४)	साथीदाराची स्वाक्षरी (५)
--	----------------------------------	---------------------------------	----------------------------	--------------------------------

दिनांक-

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

-----oooooo-----

STATE ELECTION COMMISSION

New Administrative Building, Opp.Mantralaya, Madam Cama Road, Mumbai-४०० ०३२. Dated २७th January, १९९५.

**ORDER
XX**

CONSTITUTION OF INDIA

No.SEC.१०९५/CR-२६/९५/PR/ - In exercise of the powers conferred by clause (१) of Article २४३K of the Constitution of India, read with sub-sections (१)(२) and (३) of Section १०A of the Bombay Village Panchayat Act, १९५८ (Bom.III of १९५९) (hereinafter referred to as the said Act) and rule ४४ of the Bombay Village Panchayats Election Rules, १९५९ and of all other powers enabling me in this behalf, and supersession of Order No.SEC/VP/EL/११८/९४, dated the ११th October १९९४ and Order No.SEC/VP/EL/२३६/९४, dated the २५th November १९९४, I, D.N.Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra, hereby :-

- (a) delegate the powers under section, sub-sections and clauses of the Act, and of the rules, sub-rules and clauses of the Bombay Village, Panchayats election Rules, १९५९ and of the Bombay Village Panchayat (Number of Members, Division into Wards and Reservation of Seats) rules, १९६६ to or, as the case may be, authorise, for the purpose of and to the extent specified in column (२) of the Schedule hereto, the Officers of the State Government as shown against each of them in column (३) of the said Schedule; and
- (b) direct that these officers shall exercise the powers subject to my superintendent, direct and control and without prejudice to the provision of sub-section (४) of Section १०A of the said Act.

**Schedule
PART I**

The Bombay Village Panchayats Act, १९५८

Sr.No.	Sections Sub-sections and Clauses of the Act	Officer of the State Government
(१)	(२)	(३)
१.	Section १०, Sub-section (१), clause (b) for division of a village into wards	The collector
२.	Section १०, sub-section (२), determining the seats to be reserved for persons belonging to the Scheduled Castes, the Scheduled Tribes, Backward Class of Citizens and women	The Collector
३.	Section १० Sub-Section (३) Publishing the names of the Elected members	The Collector
४.	Section १२, sub-section (२) designating the officer who shall maintain a list of voters	The Collector
५.	Section १३A, being an officer to whom notice in writing signed by a person who is elected to more than one seat in a Village Panchayat, shall be addressed.	The Collector

PART II

The Bombay Village Panchayats Election Rules, १९५९

The Bombay Village Panchayats (Number of Members, Division into Wards and Reservation of Seats) Rules, १९६६.

Sr.No.	Rules Sub-Rules and Clauses thereof	Officer of the State
(१)	(२)	Government (३)
(A) The Bombay Village Panchayats Election Rules, १९५९		
१.	Rule ३, sub-rule (१), designating the officer who shall maintain the list of voters of the each ward of the village (See sub-section (२) of section १२ of the Act)	The Collector
२.	rule ३, sub-rule (५), giving a public notice of the places where copies of the relevant list of voters are kept open for public inspection.	The Tahsildar
३.	Rule ४, determining the ward or wards in which seats shall be reserved for the Scheduled Castes, the Schedule Tribes, Backward Class of citizens and women	The Collector
४.	Rule ६, appointing the Returning Officer, one or more Polling Officers to assist the Returning and Presiding Officer.	The Tahsildar
५.	Rule ७, Sub-Rule (१) clauses (a) to (e), issue and order appointing the last date for making nominations, the date for the scrutiny of nominations, the last date for the withdrawal of candidates, the date on which and the time during which a poll shall, if necessary, be taken and the date or dates and the time and place for the counting of votes.	The Tahsildar
६.	Rule ७, sub-rule (२), giving at publish written notice Form AA.	The Tahsildar
७.	Rule ७, sub-rule (२A), appointing any other conspicuous public place in the village for affixing the order issued under sub-rule (१) and of the notice given under sub-rule (२).	The Tahsildar
८.	Rule ७, sub-rule (३), change of the dates, hours and place or places appointed under sub-rule (१).	The Collector
९.	Rule ७, sub-rule (४), -- (a) to make an order changing any dates (b) an officer to whom the copy of the order shall be sent	The Tahsildar The Collector
१०.	Rule १४A, the officer to whom the Returning Officer shall report the fact of the death of the candidate	The Tahsildar
११.	Rule ३१, sub-rule (२), the Officer who whom the Returning Officer shall report the circumstances of all adjournment of Poll	The Tahsildar
१२.	Rule ३१A, sub-rule (१), the officer to whom the Returning Officer shall report the error or irregularities in procedure likely, to vitiate the poll.	The Tahsildar
१३.	Rule ३७, publication of the names of the elected members	The Collector
१४.	Rule ४१, sub-rule (१), the officer whose previous sanction shall	The Tahsildar

be necessary to destroy the ballot papers

१५. Rule ४१, sub-rule (२), subject to the previous approval of the State Election Commission, giving directions to destroy other relating to election. TheCollector

(B) The Bombay Village Panchayats (Number of Members)(Division into Wards & Reservation of Seats) Rules,१९६६.

१. Rule २A deciding on the basis of the population in a Panchayat area, the number of members to be elected in each Panchayat. The Collector
२. Rule ५, sub-rules (१) and (२) ---
- (a) publication in Form ६A in accordance with the provisions of this rule, the number of members of a Panchayat, the number of wards, the number of members which shall be elected from each ward and the ward or the wards in which seats are reserved for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, Backward Class of citizens and women; and The Collector
- (b) causing a general notice in Form B to be affixed and announcement to be made, and considering the objections, if any, received. The Collector

-
२. In exercising the powers as aforesaid, the officer concerned shall, send reports in respect thereof to, endorse copies of various notices, forms and communications to and, wherever necessary, obtain directions and approval of, the State Election Commissioner.

Sd/-
D.N.CHAUDHARI,
State Election Commissioner,
Maharashtra.
